

Nieuwsbrief PFR Updates

Nummer 6, 2025

Redactie: W.M. Schrama, L. Hu, M. Jonker, M. van der Leeden en J. Tigchelaar.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:442](#) 21-03-2025

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:436](#) 21-03-2025

[Parket bij de Hoge Raad, ECLI:NL:PHR:2025:285](#) 07-03-2025

[Parket bij de Hoge Raad, ECLI:NL:PHR:2025:276](#) 07-03-2025

Hof

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2025:353](#) 13-03-2025

[Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2025:1458](#) 13-03-2025

Rechtbank

[Rechtbank Gelderland, ECLI:NL:RBGEL:2025:1756](#) 04-03-2025

[Rechtbank Amsterdam, ECLI:NL:RBAMS:2025:1481](#) 27-02-2025

[Rechtbank Midden-Nederland, ECLI:NL:RBMNE:2025:819](#) 27-02-2025

[Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2025:3744](#) 25-02-2025

[Rechtbank Midden-Nederland, ECLI:NL:RBMNE:2025:748](#) 13-02-2025

[Rechtbank Limburg, ECLI:NL:RBLIM:2025:1057](#) 06-02-2025

Annotatie

[Meer maatwerk voor informeel samenlevenden: stilzwijgende overeenkomst en verjaring.](#)

mr. M. Huijzer

ANNOTATIE

Meer maatwerk voor informeel samenlevenden: stilzwijgende overeenkomst en verjaring.

mr. M. Huijzer

***Commentaar bij Hoge Raad 8 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1598,
PFR 2024-0228.***

1. Inleiding

Het is wellicht lastig voor te stellen dat iemand duizenden euro's investeert in het vermogen van een ander zonder hier schriftelijke afspraken over te maken. Toch komt dit in de praktijk meer dan eens voor, zo ook in deze zaak. Het gaat in dit arrest om een stel dat lange tijd ongehuwd en ongeregistreerd heeft samengeleefd. Bij het einde van de relatie ontstaat een geschil over de vermogensrechtelijke afwikkeling van de relatie: wie heeft recht op welk geld? Het juridisch kader is niet duidelijk, waardoor dit soort conflicten omringd wordt door rechtsonzekerheid.[1] De Hoge Raad heeft in 2019 enige houvast geboden door een stappenplan te geven met grondslagen die gebruikt kunnen worden ter onderbouwing van een vergoedingsvordering.[2] Het onderhavige arrest gaat over het eerste onderdeel van dit stappenplan: de stilzwijgende overeenkomst. Ter discussie staat de vraag of het stel stilzwijgend heeft afgesproken dat de man bij het einde van de relatie een vergoeding krijgt van de vrouw voor de diverse betalingen die hij tijdens de relatie gedaan heeft. Daarnaast speelt verjaring een rol. In deze zaak komt aan de orde of analoge toepassing van de verjaringsregels voor formele relaties mogelijk is. De Hoge Raad laat zich hier echter niet over uit en dat is opmerkelijk.

2. Feiten en procesverloop

Een man en een vrouw hebben tientallen jaren informeel samengeleefd in een woning die eigendom was van de vrouw. Bij de aankoop van deze woning heeft de man de eerste bouwtermijn en notariskosten betaald, ter waarde van bijna € 16.000. Ook tijdens de relatie zou de man meebetaald hebben aan woonkosten, onder meer via een maandelijkse bijdrage aan de hypotheeklasten.

Waarom werd de woning dan alleen op naam van de vrouw gezet? Volgens de man hebben ze hier samen voor gekozen omdat hij mogelijk een eigen bedrijf wilde starten. Schriftelijke afspraken over de betalingen of over andere zaken rondom hun samenleven zijn niet gemaakt. Dat komt de man duur te staan. Het is bij het einde van de relatie namelijk niet duidelijk of hij recht heeft op een vergoeding voor de gedane betalingen, wat heeft geleid tot deze procedure. De man vordert in deze zaak € 150.000, zijnde de helft van de overwaarde van de woning. Wat de zaak atypisch maakt is dat de man niet procedeert tegen de vrouw maar tegen haar (half)zussen. De vrouw is vlak na beëindiging van de relatie overleden en gelet op het ontbreken van een testament zijn haar (half)zussen de enige erfgenamen. De (half)zussen zijn het niet eens met de man en beroepen zich op verjaring van zijn vordering.

3. Stilzwijgende overeenkomst

De man stelt dat hij en de vrouw stilzwijgend hebben afgesproken om de overwaarde van de woning met elkaar te delen. Ter onderbouwing hiervan noemt hij meerdere feiten en omstandigheden en biedt hij aan om bewijs te leveren via getuigenverklaringen.[3] Zowel de rechtbank als het hof gaat hier niet in mee. Het hof oordeelt dat de man de genoemde feiten en omstandigheden onvoldoende heeft onderbouwd en passeert het bewijsaanbod omdat het niet ziet op doorslaggevende aspecten van het feitencomplex.[4] De Hoge Raad ziet dit anders en oordeelt dat het hof te streng is geweest in het toelaten van bewijs: (1) voor zover het hof oordeelt dat de man zijn stellingen onvoldoende heeft onderbouwd om getuigenbewijs toe te laten is het oordeel onvoldoende gemotiveerd; (2) voor zover het hof oordeelt dat het bewijsaanbod niet ziet op doorslaggevende aspecten is het oordeel onbegrijpelijk. Het bewijsaanbod gaat namelijk over alle aspecten en het is niet uitgesloten dat deze aspecten, in onderlinge samenhang bezien, blijk geven van een stilzwijgende overeenkomst.[5]

De Hoge Raad legt de lat voor bewijslevering minder hoog, wat mogelijkheden biedt voor het aannemen van stilzwijgende afspraken. Dit is in lijn met eerdere arresten. De Hoge Raad heeft namelijk al vaker ruimte geboden voor een stilzwijgende overeenkomst.[6] Het blijft echter onduidelijk welke omstandigheden nodig zijn voor een stilzwijgende overeenkomst; in lagere rechtspraak wordt in vergelijkbare zaken verschillend geoordeeld.[7] Kunnen we uit de feiten van deze zaak iets leren? Er zijn geen gezamenlijke kinderen, er is geen gemeenschappelijk eigendom en er is geen samenlevingscontract, elementen die in eerdere zaken als relevant beschouwd werden.[8] Toch blijft de deur naar stilzwijgende afspraken openstaan. De aanwezigheid van een lange, affectieve relatie en een gezamenlijke huishouding kunnen dus mogelijk al genoeg zijn voor het aannemen van een stilzwijgende overeenkomst. Dit laat zien dat het ondanks de rechtsonzekerheid de moeite waard kan zijn om een beroep te doen op stilzwijgende afspraken, des te meer omdat het rechters de mogelijkheid biedt om maatwerk te leveren.

4. Verjaring

Een ander geschilpunt betreft verjaring van de vergoedingsvorderingen van de man. In eerste aanleg verklaarde de rechter de verlengingsgrond voor gehuwden (art. 3:320 jo. 3:321 lid 1 sub a BW) van overeenkomstige toepassing op samenwoners.[9] Deze verlengingsregels zorgen ervoor dat een vordering niet kan verjaren tijdens de relatie en dat de verjaringstermijn wordt verlengd tot zes maanden na beëindiging van de relatie. Het hof ziet in deze zaak echter geen aanleiding voor analoge toepassing van de verlengingsgrond en betwijfelt of het überhaupt mogelijk is.[10] De man is het hier niet mee eens en voert in cassatie aan dat de verlengingsregels zich wel degelijk lenen voor toepassing op samenlevers.[11] Bij de beoordeling van het cassatiemiddel schrijft de advocaat-generaal (A-G) dat de verlengingsgrond niet *zonder meer* van overeenkomstige toepassing is op informeel samenlevenden. Zo'n categorische benadering vereist volgens hem een wettelijke grondslag, mede gelet op de grenzen aan de rechtsvormende taak van de rechter.[12] De Hoge Raad doet het cassatiemiddel af met artikel 81 RO.[13] Het wekt de verbazing dat de Hoge Raad een oordeel over analoge toepassing niet in het belang van de rechtseenheid of rechtsontwikkeling acht, nu uit literatuur en rechtspraak volgt dat er onzekerheid bestaat over de toepassing van verjaringsregels op informeel samenlevenden.[14] Kon de Hoge Raad het onderling niet eens worden en ontbreekt om die reden een overweging? Of sluit de Hoge Raad zich aan bij de conclusie van de A-G en vond hij het daarom niet nodig om zelf te overwegen?[15] Wat de reden ook mag zijn, het is naar mijn mening een gemiste kans om duidelijkheid te bieden en de weg vrij te maken voor analoge toepassing van de verlengingsgronden op informeel samenlevenden.

Voor samenlevers gelden de algemene verjaringsregels uit de artikelen 3:306-3:310 BW. De toepasselijke verjaringstermijn en de aanvang van de termijn zijn afhankelijk van de juridische grondslag van de vordering. Schematisch ziet dit er als volgt uit:

img alt="" src="https://assets.budh.nl/updates/pfr-updates/tabel_annotatie_huiziger.jpg" style="height:246px; width:660px">

In de literatuur worden verschillende redenen genoemd voor het bestaan van deze verjaringsregels; bijvoorbeeld het groeiende vertrouwen van de schuldenaar dat er geen vordering meer ingesteld zal worden naarmate de tijd verstrijkt en zekerheid over wanneer een vorderingsrecht eindigt.[16] De algemene verjaringsregels en de bijbehorende grondslagen sluiten echter niet goed aan bij het gedrag van mensen binnen een affectieve relatie.[17] Daarom is voor gehuwden en geregistreerde partners een uitzondering gemaakt op de algemene verjaringsregels via de eerdergenoemde verlengingsgrond. Hiermee heeft de wetgever willen voorkomen dat de verjaringstermijn zou aflopen tijdens de relatie. Het is

namelijk niet in het belang van de relatie als partners zich bezig moeten houden met vorderingen tegen elkaar terwijl ze nog samen zijn.[18] Deze redenering gaat eveneens op voor informeel samenlevenden. Ook zij hebben tijdens de relatie een gezamenlijk perspectief en het ligt niet voor de hand om dan geld van elkaar te vorderen. Het is veel praktischer om bij het einde van de relatie de balans op te maken, vorderingen tegen elkaar weg te strepen en te beoordelen of er nog iets verrekend moet worden. Analoge toepassing van de verlengingsgrond zou dan ook goed aansluiten bij de ratio van de verjaringsregels.

In hoeverre leidt toepassing van de algemene verjaringsregels tot een andere uitkomst dan analoge toepassing van de verlengingsgrond? Op basis van de algemene verjaringsregels kan verjaring aanvangen en verstrijken tijdens de relatie. De aanvang kan mogelijk verschoven worden naar het einde van de relatie door te betogen dat een vordering dan pas opeisbaar is, maar dat lukt niet in alle gevallen.[19] Het zal dus meer dan eens voorkomen dat een vordering tijdens de relatie verjaart.[20] Als gevolg hiervan hakt verjaring als een botte bijl in op de mogelijkheid om een vermogensverschuiving bij het einde van de relatie terug te schuiven. Partners hadden weliswaar tijdens de relatie actie kunnen ondernemen om verjaring te voorkomen maar de kans is groot dat stellen zich hier niet van bewust zijn. Het merendeel weet waarschijnlijk niet eens wat verjaring is, laat staan dat ze weten wat ze moeten doen om verjaring te voorkomen. De botte bijl hoeft niet per definitie onrechtvaardig uit te pakken; denk aan de situatie dat de vrouw een vergoeding vordert voor hypotheekaflossingen die zij gedaan heeft in de jaren waarin de man voor de kinderen en het huishouden heeft gezorgd. Er zijn daarentegen ook zeker gevallen denkbaar waarin een beroep op verjaring wel onrechtvaardig uitpakt.

Analoge toepassing van de verlengingsgrond voorkomt de onrechtvaardige situaties die ontstaan door het verstrijken van de verjaringstermijn tijdens de relatie. Tegelijkertijd blijft er ruimte bestaan om recht te doen aan de situaties waarin een vergoeding niet terecht zou zijn. De rechter moet ook als een vordering niet verjaard is immers nog toetsen of de vordering gegrond is. Bij toepassing van de verlengingsgrond wordt een vordering dus minder rigoureuus afgewezen en blijft de mogelijkheid bestaan om rekening te houden met de omstandigheden van het geval.

Er kleven echter ook bezwaren aan analoge toepassing. Ten eerste is de opsomming van verlengingsgronden uit artikel 3:321 BW limitatief met het oog op rechtszekerheid.[21] Het rijmt niet met deze limitatieve aard om door middel van analoge toepassing een extra categorie toe te voegen. Als mogelijkheid om dit bezwaar te omzeilen noemt de A-G de gelijkstellingstechniek. Volgens deze techniek kunnen samenlevers gelijkgesteld worden met echtgenoten of geregistreerde partners als de samenleving vergelijkbaar is met een formele relatie. Deze gelijkstelling is volgens de A-G niet in strijd met de limitatieve opsomming,

omdat er geen extra categorie gecreëerd wordt.[22] Met deze nieuwe techniek wordt het al complexe verjaringsstelsel nog ingewikkelder. Ik vraag me dan ook af of de gelijkstellingstechniek van toegevoegde waarde is, met name nu analoge toepassing en de gelijkstellingstechniek dezelfde uitkomst opleveren.

Een tweede bezwaar houdt verband met de scheiding der machten. Is het aan de wetgevende of de rechtsprekende macht om actie te ondernemen als blijkt dat het huidige recht niet goed aansluit bij het gedrag van stellen? De Hoge Raad heeft in 2019 geoordeeld dat titels 6-8 van Boek 1 BW niet van toepassing zijn op informeel samenlevenden en daarmee voor dit onderdeel het balletje bij de wetgever gelegd.[23] De regels uit titels 6-8 zijn exclusief verbonden aan formele relaties, dat ligt anders bij de verjaringsregels. De verlengingsgronden gelden namelijk niet uitsluitend voor formele relaties; er zijn ook andere categorieën waarvoor een verlengingsgrond geldt, zoals tussen een wettelijke vertegenwoordiger en de onbekwame die hij vertegenwoordigt. Daardoor laat analoge toepassing van de verlengingsgrond op informeel samenlevenden zich beter inpassen binnen het stelsel van de wet.[24]

De argumenten vóór analoge toepassing wegen in mijn optiek zwaarder dan de bezwaren. De huidige verjaringsregels sluiten niet goed aan op de realiteit tijdens het samenleven, wat voor een grote groep mensen verstrekende gevolgen kan hebben. Analoge toepassing van de verlengingsgrond kan hier een praktische oplossing voor bieden. Een belangrijke vervolgvraag is dan: voor wie geldt de analoge toepassing?[25] Het is aan de rechter om in een concreet geval te beoordelen of informeel samenlevenden voldoende vergelijkbaar zijn met gehuwden of geregistreerde partners. Nu er geen vastomlijnd criterium bestaat om te bepalen of dit het geval is kan mogelijk aangesloten worden bij de term 'samenleven als waren zij gehuwd' uit artikel 1:160 BW. Dit begrip heeft zich namelijk al aardig uitgekristalliseerd in de rechtspraak: partners moeten een duurzame en affectieve relatie hebben, een gemeenschappelijke huishouding voeren en in elkaars verzorging voorzien.[26] Daarbij is het goed om in het achterhoofd te houden dat korte relaties automatisch 'weggefilterd' worden omdat analoge toepassing pas relevant wordt nadat de reguliere verjaringstermijn van (veelal) vijf jaar verstreken is. Het is uiteindelijk aan de partij die zich beroept op de verlengingsgrond om te stellen en bewijzen dat aan de voorwaarden is voldaan.

5. Conclusie

Met dit arrest laat de Hoge Raad wederom ruimte voor stilzwijgende afspraken als grondslag voor vergoedingsrechten tussen samenlevers door de lat voor bewijslevering lager te leggen dan het hof. Deze grondslag biedt de mogelijkheid om rekening te houden met het gedrag van stellen tijdens een relatie; aan advocaten de taak om de potentie hiervan te benutten. De slagingskans blijft echter onzeker door de sterke afhankelijkheid van de omstandigheden van

het geval en doordat in vergelijkbare gevallen verschillend wordt geoordeeld door rechters.

De Hoge Raad heeft in dit arrest geen oordeel gegeven over de toepassing van verjaringsregels op informeel samenlevenden. Het is jammer dat de Hoge Raad niet heeft geoordeeld dat de verlengingsgrond voor formele relaties in bepaalde gevallen analoog toegepast kan worden. Dit had namelijk een pragmatische oplossing kunnen zijn voor de verjaringsproblematiek bij samenlevers.

Niet alleen ten aanzien van vermogensverschuivingen maar ook op andere terreinen ontbreken duidelijke kaders voor samenlevers. Dit leidt tot rechtsonzekerheid, rechtsongelijkheid en een gebrek aan bescherming. Met andere woorden, voor een grote groep samenlevers functioneert het huidige recht niet naar behoren en dat is zorgwekkend. Wetgeving kan hier mogelijk verandering in brengen. Daarom is het van belang om te onderzoeken hoe nieuwe wetgeving voor informeel samenlevenden eruit zou kunnen zien. Hiervoor kan inspiratie opgedaan worden in andere landen. Er zijn inmiddels namelijk meerdere landen die specifieke wetgeving voor informeel samenlevenden hebben ingevoerd. Met dit onderwerp ga ik mij de komende jaren bezighouden in het kader van mijn promotieonderzoek.

M. Huijzer^[27]

[1] Zie bijvoorbeeld A.N. Labohm, 'Vergoedingsrechten en samenwoners & de eigen woning', *EB* 2024/73, afl. 9, p. 194-198; H.J. Weijers, 'Informeel samenwoners en de grondslag voor vergoedingsrechten. Een zoektocht in het licht van HR 10 mei 2019 en HR 17 november 2023', *REP* 2024/261, afl. 3, p. 53-60; J.A.J.A. Luijten, 'De eenvoudige gemeenschap en vergoedingsrechten', *EB* 2024/29, afl. 4, p. 79-84; W.M. Schrama, 'Liefdesrelaties en legislatieve lethargie', *FJR* 2024/34, afl. 6, p. 173-176; T.J. Mellema-Kranenburg, 'De investerende samenwonende agrariër', *Tijdschrift voor Agrarisch Recht* 2020, afl. 1, p. 3-4; C.M. Mellema, 'Vorderingsrechten bij samenlevers; een kritische analyse', *REP* 2021/522, afl. 6; H.J. de Jonge, '(Ongelijke) inbreng in gemeenschappelijke woning bij samenwoners', *JBN* 2019/48, afl. 11, p. 13-15; W.M. Schrama, 'Vermogensverschuivingen na scheiding van ongehuwde samenlevers: contractuele grondslagen (deel 1)', *REP* 2014/380, afl. 5, p. 25-28; W.M. Schrama, 'Vermogensverschuivingen na scheiding van ongehuwde samenlevers: contractuele grondslagen (deel 2)', *REP* 2014/444, afl. 6, p. 38-42.

- [2] HR 10 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:707, r.o. 3.5.2 t/m 3.5.6.
- [3] Hof Den Haag 13 december 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:2458, r.o. 6.1.
- [4] Hof Den Haag 13 december 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:2458, r.o. 6.4 t/m 6.7.
- [5] HR 8 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1598, r.o. 3.3.
- [6] HR 16 januari 1987, ECLI:NL:HR:1987:AB9606, *NJ* 1987/912 (*Bruinsma/erven Smit*); HR 26 mei 1989, ECLI:NL:HR:1989:AD0805, *NJ* 1990/23 (*Kermisexploitanten*); HR 8 juni 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9539, *NJ* 2012/364; HR 3 februari 2023, ECLI:NL:HR:2023:142. Zie ook: W.M. Schrama, 'De Hoge Raad en informeel samenlevenden na scheiding: stilzwijgen, feitelijk gedrag en meer', in: J.H.M. ter Haar e.a. (red.), *Met grootse passen door het recht. Footprints in law* (Ars Notariatus, deel 183), Deventer: Wolters Kluwer 2024 en W.M. Schrama e.a., *Familierecht. Een introductie*, Den Haag: Boom juridisch 2023, p. 242.
- [7] M. Huijzer & W.M. Schrama, 'Vermogensrechtelijke afwikkeling in verband met de woning na informeel samenleven: wat werkt en wat niet? Een analyse van recente rechtspraak en lessen voor de rechtspraak', *FJR* 2022/48, afl. 9, p. 243-254.
- [8] Zie bijvoorbeeld: Hof Den Haag 21 april 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:913 en Hof Amsterdam 1 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:973.
- [9] Concl. A-G T. Hartlief 9 februari 2024, ECLI:NL:PHR:2024:139, punt 2.17.
- [10] Concl. A-G T. Hartlief 9 februari 2024, ECLI:NL:PHR:2024:139, punt 2.20.
- [11] Concl. A-G T. Hartlief 9 februari 2024, ECLI:NL:PHR:2024:139, punt 4.19.
- [12] Concl. A-G T. Hartlief 9 februari 2024, ECLI:NL:PHR:2024:139, punt 3.24.
- [13] HR 8 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1598, r.o. 3.5.
- [14] W.M. Schrama, 'Liefdesrelaties en legislatieve lethargie', *FJR* 2024/34, afl. 6, p. 175-176; A.N. Labohm, 'Vergoedingsrechten en samenwoners & de eigen woning', *EB* 2024/73, afl. 9, p. 196-197; A.G.F.M. Flos & J.L. Smeehuijzen, 'Verjaring van vergoedingsrechten tussen ongehuwde samenwoners', *WPNR* 2024, afl. 7460, p. 333-334; L.C.A. Verstappen, annotatie bij HR 17 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1571, *NJ* 2024/83; M.C. Schuijt, 'Verjaring van vergoedingsrechten staande de samenleving: een onaangename verrassing', *REP* 2023/160, p. 40. Voorbeelden van zaken waarin analoge toepassing plaatsvindt: Hof Den Haag 4 februari 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:409, r.o. 26; Rb. Noord-Nederland 26 september 2018, ECLI:NL:RBNNE:2018:3909, r.o. 3.8; Rb. Gelderland 30 augustus 2017,

ECLI:NL:RBGEL:2017:4954, r.o. 4.6; Rb. Gelderland 21 oktober 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:8198, r.o. 4.6. Voorbeelden van zaken waarin analoge toepassing niet mogelijk is: Hof Arnhem-Leeuwarden 5 november 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:6811, r.o. 3.9; Hof Den Haag 27 februari 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:434, r.o. 10; Rb. Noord-Holland 17 maart 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:3436, r.o. 5.13. Anders: A.J.M. Nuytinck, 'Verjaring, verval en rechtsverwerking in het personen- en familierecht, het relatievermogensrecht en het erfrecht', in: D.F.H. Stein, V. Tweehuysen & S.E. Bartels (red.), *Verjaring* (Onderneming en recht, deel 120), Deventer: Wolters Kluwer 2020, par. 14.3.4; B. Breederveld, 'Ongelijke inbreng in een voorhuwelijkse gemeenschappelijke woning', *EB* 2024/14, p. 42-43; H.J. Weijers, 'Bevrijdende verjaring en het relatievermogensrecht. Over drie arresten van de Hoge Raad', *EB* 2024/91, p. 243-248.

[15] S. Offringa, 'Coen Drion geeft aanwijzingen voor Hoge Raad-watchers', *Mr.* 2015, afl. 5, p. 18-23.

[16] J.L. Smeehuijzen, *De bevrijdende verjaring* (diss. Amsterdam VU), 2008, hoofdstuk 8; Asser/Sieburgh 6-II 2021/381-383.

[17] A.G.F.M. Flos & J.L. Smeehuijzen, 'Verjaring van vergoedingsrechten tussen ongehuwde samenwoners', *WPNR* 2024, afl. 7460, p. 329-330.

[18] Asser/Sieburgh 6-II 2021/428, zie ook: concl. A-G T. Hartlief 9 februari 2024, ECLI:NL:PHR:2024:139, punt 3.23.

[19] In de parlementaire geschiedenis van artikel 3:307 BW wordt een overeenkomst tussen samenlevers expliciet als voorbeeld genoemd voor de toepassing van lid 2 van dit artikel. Op grond van dit lid kan de verjaring op een later moment aanvangen, bijvoorbeeld pas bij het einde van de relatie. Ook de redelijkheid en billijkheid kan ervoor zorgen dat een vordering pas bij het einde van de relatie opeisbaar wordt. Zie hierover: Rb. Rotterdam 24 juli 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:6407, r.o. 4.5; W.M. Schrama, 'Liefdesrelaties en legislatieve lethargie', *FJR* 2024/34, afl. 6, p. 175-176; L.C.A. Verstappen, annotatie bij HR 17 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1571, *NJ* 2024/83, p. 2220-2221.

[20] Zie hierover ook: A.G.F.M. Flos & J.L. Smeehuijzen, 'Verjaring van vergoedingsrechten tussen ongehuwde samenwoners', *WPNR* 2024, afl. 7460, p. 329-338.

[21] Asser/Sieburgh 6-II 2021/430.

[22] Concl. A-G T. Hartlief 9 februari 2024, ECLI:NL:PHR:2024:139, punt 3.25 en 3.26.

[23] HR 10 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:707, r.o. 3.5.2.

[24] Zie hierover ook: W.M. Schrama, 'Liefdesrelaties en legislatieve lethargie', *FJR* 2024/34, afl. 6, p. 175-176; A.G.F.M. Flos & J.L. Smeehuijzen, 'Verjaring van vergoedingsrechten tussen ongehuwde samenwoners', *WPNR* 2024, afl. 7460, p. 333.

[25] Zie hierover ook: A.N. Labohm, 'Vergoedingsrechten en samenwoners & de eigen woning', *EB* 2024/73, afl. 9, p. 196-197.

[26] Zie bijvoorbeeld: HR 2 april 1982, ECLI:NL:HR:1982:AG4364, *NJ* 1982/374; HR 25 november 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1557, *NJ* 1995/299; HR 13 juli 2001, ECLI:NL:HR:2001:ZC3603, *NJ* 2001/586; HR 15 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1246; HR 20 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2058. Zie hierover ook W.M. Schrama e.a., *Familierecht. Een introductie*, Den Haag: Boom juridisch 2023, p. 395.

[27] Maaïke Huijzer is promovenda bij het Utrecht Centre for European Research into Family Law (UCERF) van de Universiteit Utrecht. Zij doet onderzoek naar nieuwe wetgeving voor informeel samenlevenden in Nederland

RECHTSPRAAK

Verzoek van een meerderjarig kind tot vernietiging van erkenning door de biologische vader afgewezen. Beroep op artikel 8 EVRM slaagt niet na een afweging van de belangen van zowel verzoekster als de vader. Zwaar weegt het gezinsleven dat in het verleden heeft bestaan.

Feiten en omstandigheden

De vader en moeder hebben een relatie gehad waaruit verzoekster is geboren. Vader is de biologische vader en heeft verzoekster erkend. Verzoekster heeft een zus, die een andere biologische vader heeft. Toch heeft de vader van verzoekster ook deze zus erkend. In 2020 is het verzoek van de zus tot vernietiging van die erkenning toegewezen. Nu wil ook verzoekster dat de erkenning door haar biologische vader wordt vernietigd. De rechtbank heeft dat verzoek afgewezen. Verzoekster is tegen die beslissing in hoger beroep gegaan.

Beoordeling

Het hof geeft aan dat de wet geen grondslag biedt voor het vernietigen van een erkenning door een biologische vader, aangezien artikel 1:205 BW expliciet noemt dat de grondslag voor vernietiging is dat de erkenner niet de biologische vader is. Verzoekster voert echter aan dat er op grond van artikel 8 EVRM ruimte is voor een belangenafweging tussen haar belang en dat van haar vader. In de visie van verzoekster heeft de erkenning namelijk negatieve invloed op haar privéleven. Zij ondervindt persoonlijke, psychische en mentale problemen als gevolg van haar afstamming en gezinssituatie in het verleden en dat vormt een ongerechtvaardigde inmenging die niet proportioneel en noodzakelijk is. Het hof vat het verzoek samen als het standpunt dat de wettelijke regel dat vernietiging van een erkenning alleen kan als de man die erkend heeft niet de biologische vader is een inbreuk vormt op haar privéleven.

Het hof stelt dat de onmogelijkheid om de erkenning te vernietigen een inmenging in het privéleven van verzoekster kan betekenen, maar dat dit een gerechtvaardigde inmenging is gelet op de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Artikel 1:205 BW beschermt namelijk de rechten en vrijheden van de biologische vader die erkend heeft en de familierechtelijke betrekking die tussen de vader en het erkende kind bestaat. De vraag is

alleen of de inmenging noodzakelijk is en er sprake is van een *fair balance* tussen de belangen van verzoeksters en die van de vader.

Vast staat dat er lange tijd sprake is geweest van leven in gezinsverband, dus *family life*. Na de scheiding is het contact door de vader verbroken, omdat hij de kinderen niet wilde belasten met zijn mentale problematiek ondanks de liefde die hij voor de kinderen had. Hij wil nu ook nog graag de vader van verzoekster zijn. Ondanks dat verzoekster als gevolg van de afstammingsband hinder ondervindt in haar mentale welzijn, acht de hof de inmenging in haar privéleven – bestaande uit de onmogelijkheid om de erkenning te vernietigen – noodzakelijk. De feitelijke afstamming tussen vader en dochter is niet ongedaan te maken, omdat de vader altijd de biologische vader zal blijven. De erkenning is alleen de juridische bevestiging hiervan. Zwaar weegt het gezinsleven dat in het verleden heeft bestaan en dat de vader wel graag een vaderrol had willen spelen, maar hier psychisch niet toe in staan is geweest. Het leed dat verzoekster ondervindt van haar achternaam, is daarnaast op andere wijze op te lossen. Het hoger beroep slaagt daarom niet.

Conclusie

Het hof bekrachtigt de beschikking van de rechtbank en wijst het meer of anders verzochte af.

Instantie: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

Datum uitspraak: 13-03-2025

ECLI: ECLI:NL:GHARL:2025:1458

Zaaknummer: 200.347.171

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Een schuld van de ene echtgenoot aan de andere echtgenoot die is ontstaan doordat laatstbedoelde echtgenoot meer heeft betaald aan een vóór het huwelijk gezamenlijk verkregen woning, behoort niet tot de in artikel 1:94 lid 7 BW bedoelde schulden betreffende goederen die reeds vóór de aanvang van de gemeenschap aan de echtgenoten gezamenlijk toebehoorden.

Feiten en omstandigheden

De man en de vrouw hebben in 2017 samen een huis gekocht, waarvan zij ieder voor de helft eigenaar van zijn geworden. De man heeft de gehele koopsom van de gezamenlijke woning betaald, zijnde € 383.769,50. De vrouw heeft € 31.627,50 uit haar privévermogen besteed aan een stuk grond naast de woning, waarvan zij ook gezamenlijk eigenaar zijn geworden. Daarnaast heeft de vrouw € 65.003,61 afgelost op hun gezamenlijke lening. In 2018 zijn de man en de vrouw getrouwd in gemeenschap van goederen (nieuwe stelsel).

Grieven

De vrouw is het niet eens met het oordeel van het hof dat de schuld van de vrouw aan de man van € 191.826 uit hoofde van de voorhuwelijkse financiering van de man voor de verkrijging van de gezamenlijke woning, niet in de huwelijksgemeenschap van partijen is gevallen.

Beoordeling en motivering

Beoordeling principale beroep

Onderdeel 1 slaagt niet. De tekst van artikel 1:94 lid 7 BW dwingt niet ertoe om een vergoedingsplicht voor de meerinbreng bij aankoop van een gezamenlijke woning, te rekenen tot de schulden betreffende goederen die reeds vóór de aanvang van de gemeenschap aan de echtgenoten gezamenlijk toebehoorden. Anders dan de verplichting tot het voldoen van de koopsom of de verplichting uit een voor de financiering van de verkrijging aangegane hypotheeklening, 'betreft' de schuld immers niet het goed als zodanig. Veeleer heeft de vergoedingsplicht betrekking op de vermogensverschuiving die is opgetreden bij het voldoen

aan of aflossen op een schuld als bedoeld in artikel 1:94 lid 7 BW.

Uit de totstandkomingsgeschiedenis van de Wet beperking omvang wettelijke gemeenschap van goederen blijkt niet dat de wetgever zich ervan bewust is geweest – laat staan heeft beoogd – dat in gevallen waarin tussen ongehuwde partners een vergoedingsplicht is ontstaan in verband met meerinbreng in een gezamenlijk goed, aan de strekking van die vergoedingsplicht afbreuk zou worden gedaan indien de partners vervolgens in gemeenschap van goederen huwen. De initiatiefnemers gingen ervan uit dat het in de huwelijksgemeenschap vallen van voorheen reeds gezamenlijke goederen zou bijdragen aan de eenvoud van het nieuwe stelsel en dat dit in economische zin geen relevant verschil zou maken; dat zich tussen de echtgenoten vermogensverschuivingen zouden voordoen als gevolg van de nieuwe regels, werd slechts onderkend voor het – volgens de initiatiefnemers zeldzame – geval dat de echtgenoten vóór het huwelijk voor ongelijke delen in een goed gerechtigd waren. Bij de plenaire behandeling in de Tweede Kamer is wel gevraagd of een vordering van de een op de ander wegens meerinbreng in de gemeenschap zou vallen, maar deze vraag is onbeantwoord gebleven.

De slotsom uit het voorgaande is dat indien een goed de echtgenoten reeds vóór het huwelijk gezamenlijk toebehoorde en de ene echtgenoot eveneens reeds vóór het huwelijk een vordering op de andere heeft verkregen in verband met een vermogensverschuiving bij de verkrijging van dat goed of de aflossing van een in verband met dat goed aangegane schuld, de met die vordering corresponderende schuld niet op grond van artikel 1:94 lid 7 BW in de huwelijksgemeenschap valt.

Beslissing

De Hoge Raad vernietigt de beschikking van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:436

Zaaknummer: 24/02046

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Het geschil betreft de financiële afwikkeling van de woning van echtgenoten die in gemeenschap van goederen gehuwd waren. Het cassatieberoep klaagt over een verkeerde Haviltex-uitleg van een echtscheidingsconvenant en de rol die redelijkheid en billijkheid daarbij spelen. De Hoge Raad verwerpt het cassatieberoep op grond van artikel 81 RO.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-03-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:442

Zaaknummer: 24/01030

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Gewichtige reden voor ontslag familiementor. Betrokkene krijgt de kans om zelf een nieuwe professionele mentor voor te dragen.

Feiten en standpunten

Betrokkene wordt behandeld in een tbs-instelling na een strafrechtelijke veroordeling. De moeder is de mentor van betrokkene. De tbs-instelling verzoekt om ontslag van de moeder als mentor, omdat de houding van moeder een adequate behandeling in de weg staat. Er is bij de moeder (en bij betrokkene) geen ziekte-inzicht, geen constructieve samenwerking en de moeder houdt zich niet aan afspraken. De voortgang van de behandeling wordt daardoor belemmerd en de kans op een traject op een longstayafdeling wordt groter. Dat maakt dat de moeder de belangen van betrokkene onvoldoende vertegenwoordigt en ontslag is op zijn plaats, aldus de tbs-instelling. De moeder voert verweer. Ook betrokkene zou graag willen dat de moeder mentor blijft en verzoekt de rechtbank rekening te houden met die voorkeur.

Beoordeling

Op grond van artikel 1:461 lid 2 BW kan de mentor ontslag worden verleend wegens gewichtige redenen. Het gaat hier niet om een alledaagse kwestie, omdat het naar kennis van de kantonrechter niet eerder is voorgekomen dat een tbs-instelling om ontslag van een mentor verzoekt. Tbs is een zware strafrechtelijke maatregel en daardoor heeft de tbs-instelling in het behandeltraject een meer bepalende c.q. dwingende rol dan in een reguliere behandelrelatie. Goede samenwerking is essentieel en een verslechterde samenwerking heeft vrijwel altijd negatieve gevolgen. Deze aard van de behandelrelatie moet meegewogen worden in wat hier in het belang van betrokkene is. Vast staat dat de relatie tussen de moeder en de instelling gespannen is, ongeacht aan wie dat te wijten valt. Dat is niet in het belang van betrokkene, die gebaat is bij een ongehinderde samenwerking tussen de mentor en instelling. Dat belang gaat in de visie van de kantonrechter boven het wettelijke uitgangspunt dat in de benoeming van een mentor de voorkeur van betrokkene in beginsel gevolgd moet worden. De kantonrechter zal daarom de moeder als mentor ontslaan, zodat er een professionele mentor kan komen. De kantonrechter wil de betrokkene wel in de gelegenheid stellen om zelf een professionele mentor te zoeken. Betrokkene krijgt daarvoor vier weken de tijd. Blijft een

reactie uit, dan zal de kantonrechter een mentor benoemen. Daarom wordt de beslissing aangehouden.

Conclusie

De kantonrechter houdt de beslissing aan.

Instantie: Rechtbank Midden-Nederland

Datum uitspraak: 27-02-2025

ECLI: ECLI:NL:RBMNE:2025:819

Zaaknummer: 11274819 MT VERZ 24-4634

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

De rechtbank herstelt het gezag van de moeder na een beëindiging in het kader van jeugdbescherming, gezien haar stabiliteit en samenwerking met hulpverlening.

Feiten en omstandigheden

Het ouderlijk gezag van de moeder over de minderjarige is in 2020 beëindigd en de gecertificeerde instelling (GI) is als voogd aangesteld. Aanvankelijk was er een beperkte omgangsregeling; in 2023 heeft het gerechtshof bepaald dat de minderjarige elke zaterdag van 09.00 tot 19.00 uur bij zijn moeder mag zijn, met mogelijke aanpassingen door de GI. Het verzoek van de moeder om haar gezag te herstellen is echter afgewezen. De minderjarige verblijft momenteel in een behandelgroep van Pluryn.

De situatie van de moeder is veranderd: ze woont samen, is in 2023 getrouwd, heeft geen bewindvoering of begeleiding meer en haar leven is al langere tijd stabiel. Ze heeft een behandeling bij Kairos succesvol afgerond, een opleiding tot ervaringsdeskundige voltooid en werkt nu bij IrisZorg. Ze heeft bovendien regelmatig contact met Pluryn over de behandeling van de minderjarige. Volgens de moeder is het in het belang van de minderjarige dat zij weer het gezag krijgt, zowel vanuit juridisch oogpunt als voor zijn identiteitsontwikkeling. Ze staat open voor eventuele hulpverlening of ondertoezichtstelling en wil de uithuisplaatsing niet abrupt beëindigen. Ze stelt voor eerst een gezinsopname te doen om te beoordelen of een thuisplaatsing haalbaar is. De GI heeft mondeling toegelicht dat zij een onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming (de raad) wil naar het gezag. Daarbij moet ook worden beoordeeld of een ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing nodig zouden zijn bij een positief advies. De GI heeft twijfels over het herstel van het gezag vanwege de wisselende samenwerking in het verleden, maar erkent dat de moeder grote vooruitgang heeft geboekt en dat de huidige samenwerking goed verloopt. Volgens de raad is een ondertoezichtstelling niet nodig, omdat de moeder meewerkt en openstaat voor hulp. Wel is het wenselijk dat de GI betrokken blijft, bijvoorbeeld via nazorg. Onderzoek naar het gezag is volgens de raad overbodig, omdat duidelijk is dat de moeder hersteld kan worden in het gezag. Wel moet er nog veel gebeuren voordat de minderjarige thuis kan wonen, zoals traumatherapie, gezinsbehandeling en mogelijk een gezinsopname. De raad vertrouwt erop dat de moeder

blijft samenwerken met de GI en hulpverlening.

Verzoek

De moeder verzoekt de rechtbank om haar ouderlijk gezag over de minderjarige te herstellen. Mocht de rechtbank het gezag niet herstellen, dan verzoekt de moeder om een ruimere omgangsregeling met de minderjarige.

Beoordeling en motivering

De rechtbank oordeelt dat het gezag van de moeder over de minderjarige wordt hersteld, omdat de moeder aantoonbaar in staat is om, gelet op artikel 1:277 lid 1 BW, duurzaam de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van de minderjarige te dragen. De moeder heeft bewezen dat ze haar leven op orde heeft en goed kan samenwerken met de hulpverlening en de GI, al is een thuisplaatsing momenteel niet raadzaam en is nog steeds hulp nodig. Ze heeft succesvol gewerkt aan haar verslaving en is inmiddels als ervaringsdeskundige werkzaam bij IrisZorg. De moeder heeft duidelijk aangegeven hoe ze de thuisplaatsing van de minderjarige wil laten verlopen en ze wil ook gezamenlijk met de minderjarige behandeling aangaan. Beiden krijgen al psychomotorische therapie (PMT) maar de moeder wil ook meewerken aan een gezinsopname als tussenstap voor de thuisplaatsing. De rechtbank oordeelt voorts dat het herstel van het gezag ook in het belang van de minderjarige is, hetgeen een aanvullende wettelijke voorwaarde is.

Conclusie

De rechtbank herstelt het ouderlijk gezag van de moeder over de minderjarige en verklaart deze beschikking uitvoerbaar bij voorraad.

Instantie: Rechtbank Gelderland

Datum uitspraak: 04-03-2025

ECLI: ECLI:NL:RBGEL:2025:1756

Zaaknummer: C/05/444647 / FA RK 24-4006

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

De rechtbank wijst het verzoek tot vaststelling van vermissing, zoals bedoeld in artikel 1:413 lid 1 BW, af. De aangevoerde omstandigheden zijn onvoldoende om te concluderen dat het bestaan van de betrokkene onzeker is. Het ontbreken van contact betekent niet per se dat hij overleden is, vooral gezien zijn mogelijke betrokkenheid bij IS en het geldige arrestatiebevel. Daarom ziet de rechtbank geen reden om de betrokkene op te roepen of de vermissing vast te stellen.

Feiten en omstandigheden

Verzoekster vraagt de rechtbank om de vermissing van haar echtgenoot officieel vast te stellen. Haar man reisde in 2013 naar Syrië en zou in 2014 door IS zijn geëxecuteerd. Dit baseert zij op krantenartikelen en op onderzoek van een Franse journalist naar IS en haar geheime dienst waarin de betrokkene wordt genoemd. Deze journalist heeft uit meerdere bronnen, waaronder ook verslagen van ooggetuigen en de moeder van betrokkene, vernomen dat de betrokkene niet meer in leven is. Verzoekster heeft sinds 2014 niets meer van haar man vernomen. Ze is hertrouwd en heeft vier kinderen met haar nieuwe echtgenoot, maar juridisch staat haar overleden man nog als vader geregistreerd. Dit belemmert haar huidige echtgenoot in zijn vaderrol en veroorzaakt praktische problemen voor verzoekster, zoals het verkrijgen van toestemming om te reizen en toegang tot bankrekeningen. Daarom verzoekt zij om officiële erkenning van zijn overlijden.

Het openbaar ministerie (OM) is van mening dat het verzoek moet worden afgewezen. De betrokkene wordt verdacht van deelname aan terroristische activiteiten en er is sinds 2016 een internationaal arrestatiebevel tegen hem uitgevaardigd, dat nog steeds geldig is. Het OM wijst erop dat de berichten over zijn mogelijke overlijden slechts uit één bron komen, terwijl er ook meldingen zijn dat hij nog in leven zou zijn. Volgens het OM is niet uit te sluiten dat de betrokkene zich bewust schuilhoudt om arrestatie en vervolging te voorkomen. De rechtbank heeft de zaak in de meervoudige kamer behandeld.

Verzoek

Verzoekster vraagt de rechtbank om de betrokken persoon op te roepen om te bewijzen dat hij nog in leven is. Als dit niet aangetoond kan worden, wordt de rechtbank gevraagd om de vermissing officieel vast te stellen.

Beoordeling en motivering

Het vaststellen van vermissing is geregeld in artikel 1:413 BW. Dit artikel bepaalt dat als het bestaan van een persoon onzeker is en een bepaalde termijn is verstreken, belanghebbenden de rechtbank kunnen verzoeken om de vermiste op te roepen om te bewijzen dat hij nog leeft. Als dit bewijs uitblijft, kan de rechtbank de vermissing vaststellen. Volgens het tweede lid, onder a, geldt hiervoor een termijn van vijf jaar vanaf het moment van vertrek of de laatste levensberichtgeving van de vermiste.

De rechtbank oordeelt dat de door verzoekster aangevoerde omstandigheden onvoldoende zijn om te concluderen dat het bestaan van de betrokkene onzeker is. De krantenartikelen en andere informatiebronnen zijn niet verifieerbaar en lijken uit één bron te komen. Daarnaast heeft het OM gesteld dat er ook signalen zijn dat de betrokkene nog in leven is. Verklaringen van verzoekster en de moeder van de betrokkene zijn gebaseerd op 'horen zeggen' en dus niet op eigen waarnemingen. Het feit dat de betrokkene geen contact meer heeft opgenomen, betekent niet per se dat hij overleden is, zeker gezien zijn vermeende betrokkenheid bij IS en het geldige internationale arrestatiebevel tegen hem. Het is niet ondenkbaar dat betrokkene buiten het zicht van de autoriteiten wil blijven om aanhouding en strafvervolgning te voorkomen. Daarom wijst de rechtbank het verzoek af. Wel wijst de rechtbank verzoekster erop dat zij een echtscheidingsprocedure kan starten en een afstammingsprocedure kan beginnen voor haar kinderen uit haar huidige relatie.

Conclusie

De rechtbank wijst het verzoek tot vaststelling van vermissing af.

Instantie: Rechtbank Den Haag

Datum uitspraak: 25-02-2025

ECLI: ECLI:NL:RBDHA:2025:3744

Zaaknummer: C/09/657966 / FA RK 23-8909

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

‘Afstandsmoeders’-zaak; heeft Raad voor de Kinderbescherming in de periode 1956-1984 onrechtmatig gehandeld jegens moeders die hun kind in die periode hebben afgestaan ter adoptie? Onjuiste/onvolledige voorlichting? Ontvankelijkheid; gelijksoortigheidsvereiste artikel 3:305a BW. Verjaring; naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar?

Feitelijke achtergrond

De aanloop naar deze zaak in de periode 2014-2019: het WODC-rapport van 2017, instelling Aanmeldpunt en aansprakelijkstellingen in 2019

In 2014 heeft het KRO-programma *Brandpunt* in een televisie-uitzending met als titel ‘Moederziel alleen’ aandacht besteed aan het verzwegen leed van ‘afstansmoeders’. In vervolg op Kamervragen daarover en een rondetafelgesprek heeft de Minister van Veiligheid en Justitie besloten om het WODC een verkennend onderzoek te laten uitvoeren naar deze problematiek. Het onderzoek is afgerond in 2017 met het rapport *Beklemd in de scharnieren van de tijd* (hierna: het WODC-rapport). Dit rapport gaat over het beleid, de praktijk en de ervaringen bij afstand ter adoptie door niet-gehuwde moeders in Nederland tussen 1956 en 1984. Het beginpunt wordt gemarkeerd door inwerkingtreding van de Adoptiewet in 1956, het eindpunt door inwerkingtreding van de Wet afbreking zwangerschap in 1984. Volgens het WODC-rapport is de stem van de afstansmoeder genegeerd in de maatschappelijke dialoog over afstand ter adoptie. Het hof gaat in op wat er onder meer in het WODC-rapport staat over de maatschappelijke opvattingen over en de maatschappelijke ontwikkelingen rond ongehuwde moeders en hoe zij werden behandeld. De WODC-onderzoekers pleiten voor een vervolgstudie. De Minister voor Rechtsbescherming (hierna: de Minister) heeft een verdiepend onderzoek aangekondigd in verband met afstand en binnenlandse adopties in de jaren 1956-1984. Met het oog op dit onderzoek is in september/oktober 2019 door het Ministerie van Veiligheid en Justitie het Aanmeldpunt binnenlandse afstand en adoptie 1956-1984 (hierna: het Aanmeldpunt) ingericht, waarbij mensen zich konden opgeven als potentieel deelnemer aan het verdiepende onderzoek. Appellante is een van de aanmelders. In

september 2019 heeft zij de Staat aansprakelijk gesteld voor het leed en de schade die de Staat volgens haar onrechtmatig aan haar heeft toegebracht in verband met haar onvrijwillige scheiding en afstand van haar zoon. In november 2019 heeft ook de Stichting Bureau Clara Wichmann (hierna: BCW) de Staat aansprakelijk gesteld op grond van onrechtmatige daad in verband met het leed en de schade die de Staat volgens BCW heeft toegebracht aan de afstandsmoeders die haar achterban vormen.

Juridisch kader in de onderzoeksperiode

Net als nu was in de jaren 1956-1984 uitgangspunt dat de familierechtelijke band tussen moeder en kind behouden moest blijven en dat de Staat slechts onder bijzondere omstandigheden in het belang van het kind mocht ingrijpen. De eerste Kinderwet uit 1901 voorzag in de mogelijkheid tot een kinderbeschermingsmaatregel in de vorm van ontheffing van of ontzetting uit de voogdij of de ouderlijke macht, uit te spreken door de rechter. De 'voogdijraad' werd opgericht als vraagbaak voor de rechter. De voogdijraad kreeg ook een toezichthoudende taak, namelijk voor zover na ontheffing de voogdij werd opgedragen aan een vereniging of 'stichting of instelling van weldadigheid'. De naam van de voogdijraad werd in 1954 gewijzigd in 'Raad voor de Kinderbescherming' (hierna: de Raad). Ieder arrondissement had een eigen Raad. In 1956 is de Adoptiewet in werking getreden. Deze wet voerde de adoptie van een kind in als een maatregel van kinderbescherming in het belang van het kind. In de wetsgeschiedenis is destijds ook aandacht besteed aan het doen van afstand door de ongehuwde moeder. De gang van zaken na invoering van de Adoptiewet was als volgt. Als een moeder had besloten afstand te doen van haar kind werd dit gemeld aan de Raad. De Raad was als enige bevoegd om de rechter te verzoeken om de moeder te ontzetten of te ontheffen uit de ouderlijke macht/voogdij. Als de rechtbank een ontheffing uitsprak, moest zij voorzien in benoeming van een voogd en toezien op de voogd. De voogdij kon worden opgedragen aan een rechtspersoon, zoals een voogdijvereniging of -stichting. De Raad moest toezicht houden op de pleeggezinnen en inrichtingen waar de met voogdij belaste rechtspersonen de kinderen hadden geplaatst. Een pleeggezin kon nadat een kind daar een jaar had verbleven, adoptie aanvragen. Bij minderjarigheid van de biologische moeder kon adoptie pas tot stand komen als de moeder meerderjarig was geworden.

Geboorte zoon van appellante, de ontheffing en de adoptie: begin 1968-begin 1974

Appellante is op 15 februari 1968 bevallen van een zoon in het Sint Paula Stichting-tehuis voor moeder en kind (hierna: de Paula Stichting). Zij was ongehuwd. De Paula Stichting was een instelling voor de opvang van ongehuwd zwangere vrouwen. De Paula Stichting heeft de Raad voor de Kinderbescherming in Arnhem (hierna: de Raad Arnhem) bericht dat appellante heeft besloten afstand van haar zoon te doen. Op 4 december 1968 heeft de rechter appellante op

verzoek van de Raad Arnhem ontheven uit de voogdij. Er werd een voogdes (een stichting) benoemd. Deze stichting en de Paula Stichting waren particuliere organisaties die niet met overheidsmiddelen waren gefinancierd. De zoon heeft tot 5 oktober 1970 verbleven bij de Paula Stichting. Op die datum is hij opgenomen in een pleeggezin. Daarna is na een beschikking van de rechter de voogdij over hem overgegaan op de pleegouders en op 31 oktober 1973, heeft de rechter de adoptie door dit echtpaar uitgesproken. De adoptiebeslissing is op 23 januari 1974 ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand en daarmee onherroepelijk geworden.

Bureau Clara Wichmann; verklaringen andere moeders

BCW komt in deze zaak op voor de belangen van die moeders die in de periode 1956-1984 tegen hun wil zijn gescheiden en afstand hebben gedaan van hun kind en die eenzijdig, onvolledig en/of onjuist zijn geïnformeerd over hun rechten en/of de praktische mogelijkheden om hun kind zelf op te voeden. In het dossier bevinden zich (naast een aantal steunverklaringen) twaalf schriftelijke verklaringen van moeders die tussen 1961 en 1974 afstand hebben gedaan van een of meer kinderen. De moeders hebben zich door meerdere betrokkenen (ouders, kerk en hulpverleners) onder druk gezet gevoeld om afstand te doen van hun kind en zij verklaren geen informatie te hebben gekregen over de mogelijkheden zelf hun kind op te voeden.

Ontwikkelingen ná de aansprakelijkstellingen van eind 2019

Op verzoek van de Minister heeft het WODC het Verwey Jonker Instituut opgedragen om het verdiepend onderzoek te verrichten. De Minister heeft echter in 2021 besloten om dit onderzoek stop te zetten naar aanleiding van de problemen met het Aanmeldpunt. In 2021 is door de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin de regering verzocht wordt om geen beroep meer te doen op verjaring bij rechtszaken over binnenlandse adopties in het verleden. De Minister heeft in reactie op Kamervragen toegelicht waarom in deze zaken toch een beroep op verjaring moet kunnen worden gedaan. In 2024 is de Commissie Onderzoek naar binnenlandse afstand en adoptie in de periode 1956-1984, onder voorzitterschap van prof. dr. M. de Winter (hierna: de Commissie De Winter) gestart met zijn onderzoek. De verantwoordelijk staatssecretaris heeft toegezegd dat hij passende gevolgen aan de resultaten van het onderzoek zal verbinden en daarbij ook de mogelijkheid tot het invoeren van een verjaringsverweer in procedures over deze gebeurtenissen opnieuw zal bezien. In een brief van 23 juli 2024 hebben UN Special Rapporteurs aandacht gevraagd voor de gebeurtenissen rond afstand en adoptie in Nederland in de periode 1956-1984 en de mogelijke rol van de Raad daarbij. Zij hebben onder meer zorgen geuit over de wijze waarop de schade en het trauma van de moeders is geadresseerd en over het beroep op verjaring. De Staat heeft bij brief van 22

september 2024 gereageerd en verwezen naar het lopend onderzoek van de Commissie De Winter dat hij wil afwachten.

De procedure bij de rechtbank

Appellante en BCW (hierna tezamen: de Moeders) hebben gevorderd dat de rechtbank:

wat betreft appellante: (i) voor recht verklaart dat de Staat onrechtmatig heeft gehandeld en aansprakelijk is voor de schade die zij heeft geleden en nog zal lijden als gevolg van de onrechtmatige gedragingen van de Staat en (ii) de Staat veroordeelt tot vergoeding van de materiële en immateriële schade die zij als gevolg van dit onrechtmatig handelen en nalaten heeft geleden;

wat betreft BCW: voor recht verklaart dat de Staat onrechtmatig heeft gehandeld ten opzichte van de moeders die in de periode 1956 tot 1984 van hun kind zijn gescheiden en daarbij eenzijdig en/of onvolledig en/of onjuist waren geïnformeerd over hun rechten en/of de praktische mogelijkheden ten aanzien van de opvoeding van hun kind.

De Moeders hebben aangevoerd dat de Staat zijn internationaalrechtelijke verplichting om de familierechtelijke betrekkingen te beschermen (onder andere art. 8 EVRM) heeft geschonden. Hij heeft ook gehandeld in strijd met de op hem rustende wettelijke verplichtingen en ongeschreven zorgvuldigheidsnorm die hem ertoe verplichtte appellante en de moeders voor wie BCW opkomt te behoeden voor de scheiding van hun kind. De Moeders verwijten de Staat (de Raad) dat hij actief eraan heeft bijgedragen dat moeders tegen hun wil afstand hebben gedaan van hun kind en dat hij in elk geval onvoldoende heeft gedaan om dat te voorkomen. De Raad was immers de enige instantie die de rechter kon verzoeken om de ontheffing of ontzetting van de moeder uit de ouderlijke macht/voogdij. Door toedoen of nalaten van de Raad zijn de moeders eenzijdig, onvolledig en/of onjuist geïnformeerd over hun rechten en praktische mogelijkheden om hun kind op te voeden. Volgens appellante staan er veel onjuistheden in haar dossiers. Zij stelt dat zij door alle betrokken instellingen onder druk is gezet om afstand te doen van haar zoon en dat zij niet is voorgelicht.

De rechtbank heeft als volgt geoordeeld:

BCW is ontvankelijk in haar vordering.

Er zijn goede gronden voor de conclusie dat het beroep van de Staat op verjaring slaagt, maar de rechtbank wijst de vorderingen op andere (inhoudelijke) gronden af.

De Staat heeft niet onrechtmatig gehandeld ten opzichte van de achterban van BCW en appellante.

De vorderingen in hoger beroep

De Moeders zijn in hoger beroep gekomen en vorderen hetzelfde als bij de rechtbank.

Met grief 1 voeren zij aan dat de rechtbank taken en bevoegdheden van de Raad te beperkt en onjuist heeft uitgelegd. De Raad was de 'spin in het web'. De wetgever heeft met invoering van de Adoptiewet aan de Raad de rol van 'beschermheer' van de betrekking tussen de (ongehuwde) moeder en het kind toegekend. De Raad moest de moeders beschermen tegen de maatschappelijke, sociale en religieuze druk tot het doen van afstand. Deze taak vloeide onder meer voort uit de wet, artikel 8 EVRM en de ongeschreven zorgvuldigheidsnorm. De Raad had op grond daarvan onder meer een algemene toezichthoudende taak op de particuliere instellingen. Ook was de Raad rechtstreeks betrokken bij het maatschappelijk werk ter ondersteuning van de moeder en, door het onderzoek naar de gezinssituatie, bij individuele gevallen van afstand. Bovendien had de Raad de taak om de moeders voor te lichten over praktische en juridische mogelijkheden om hun kind zelf op te voeden. Een ongehuwde moeder had ook destijds het wettelijk recht om haar kind te verzorgen en op te voeden. Grief 2 houdt in dat de rechtbank ten onrechte heeft geoordeeld dat de Raad niet onrechtmatig heeft gehandeld jegens de achterban van BCW. BCW verwijt de Raad onder meer dat de Raad onderzoeksrapporten niet of onvoldoende heeft gecontroleerd dan wel zelf onzorgvuldig heeft opgesteld en dat de Raad geen of onjuiste informatie en voorlichting heeft gegeven aan de moeders, terwijl bekend was dat de moeders die voorlichting niet of onvoldoende kregen in de particuliere instellingen. Grief 3 heeft betrekking op de beoordeling van de vordering van appellante en houdt in dat de rechtbank ten onrechte heeft geoordeeld dat de Raad Arnhem niet onrechtmatig jegens haar heeft gehandeld. De Raad Arnhem is ten onrechte blindelings uitgegaan van de juistheid van de rapporten van de Paula Stichting, terwijl daar aantoonbaar onjuistheden in stonden. Ook verwijt appellante de Raad Arnhem dat deze geen zelfstandig, volledig en objectief onderzoek heeft gedaan, niet ervoor heeft gezorgd dat appellante adequate hulp en bijstand kreeg, naliet haar in het besluitvormingsproces te betrekken en ten onrechte na de ontheffing geen verzoek tot herstel van de voogdij heeft gedaan toen haar zoon nog lange tijd in de Paula Stichting verbleef. Met grief 4 voeren de Moeders aan dat de verjaringstermijn nog niet is verstreken en subsidiair, voor zover dat al wel het geval is, dat het beroep van de Staat op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.

De Staat heeft aangevoerd dat de vorderingen zijn verjaard. Verder heeft hij de (overige) grieven bestreden. De incidentele grief van de Staat strekt ertoe dat BCW niet-ontvankelijk wordt verklaard in haar vordering, omdat niet aan het gelijksoortigheidsvereiste van artikel 3:305a BW (oud) is voldaan.

De beoordeling door het hof

Inleiding

Het leed van de moeders is reëel en invoelbaar; de juridische beoordeling van de vorderingen doet daar niets aan af. Naar schatting hebben tussen de dertien- en veertienduizend moeders tussen 1956 en 1984 een (of meerdere) kind(eren) afgestaan ter adoptie. In die tijd werd anders gekeken naar en gedacht over ongehuwde zwangere vrouwen dan nu. Uit alle overgelegde verklaringen van moeders en uit het WODC-rapport blijkt dat ongehuwde moeders door een samenspel van maatschappelijke, sociale en religieuze factoren geen reële mogelijkheid kregen om ervoor te kiezen hun kind zelf op te voeden. Er werd grote druk op hen uitgeoefend door betrokkenen, waaronder hun ouders, huisarts, de kerk en hulpverlenende instanties, om hun kind ter adoptie af te staan.

Bureau Clara Wichmann is niet-ontvankelijk: niet voldaan aan het gelijksoortigheidsvereiste

Een collectieve actie is alleen mogelijk als de belangen ter bescherming waarvan de collectieve vordering strekt voldoende gelijksoortig zijn en zich daarom lenen voor bundeling. Dit veronderstelt dat ook de feitelijke vragen en rechtsvragen die aan de orde zijn in de collectieve vordering voldoende gelijksoortig zijn en zich daarom lenen voor gezamenlijke behandeling en beoordeling in één procedure. Dit gelijksoortigheidsvereiste (eerste lid van art. 3:305a BW (oud)) gaat niet zo ver dat de belangen van degenen ten behoeve van wie de collectieve actie wordt ingesteld, identiek of zelfs overwegend gelijk moeten zijn, maar het betekent wel dat de rechter bij de beoordeling van de vordering zodanig moet kunnen abstraheren van de bijzonderheden van individuele gevallen, dat de beoordeling niet anders zou kunnen uitvallen dan in een individueel geval. Alleen dan kan in één procedure worden geoordeeld over de door de rechtsvordering aan de orde gestelde geschilpunten en vorderingen, zonder dat daarbij de bijzondere omstandigheden van de individuele belanghebbenden betrokken behoeven te worden.

Er is hier niet aan dit gelijksoortigheidsvereiste voldaan. BCW voert terecht aan dat de Raad betrokken was bij alle individuele zaken waarin moeder en kind werden gescheiden en de moeder uit de ouderlijke macht/voogdij werd ontheven of ontzet, omdat alleen de Raad zo'n maatregel kon verzoeken. Dat laat echter onverlet dat de feiten en omstandigheden in de individuele zaken over een periode van maar liefst 28 jaar te zeer van elkaar verschillen om de voorliggende vragen in algemene zin te kunnen beantwoorden zonder inachtneming van die verschillen. Het gaat om de voorvraag of het überhaupt mogelijk is om de inhoudelijke vragen in algemene zin te beantwoorden zonder rekening te houden met de bijzondere omstandigheden van elke afzonderlijke zaak. Het hof beantwoordt die voorvraag ontkennend.

Het hof twijfelt er niet aan dat de moeders die in deze procedure een verklaring hebben afgelegd, hun kind bij zich hadden willen houden en dat dit ook geldt voor vele andere moeders die tussen 1956 en 1984 afstand hebben gedaan. Dat brengt echter niet mee dat het mogelijk is om in algemene zin te beoordelen in hoeverre de Raad in al die zaken zelfstandig aan de scheiding heeft bijgedragen en of het handelen/nalaten van de Raad in die gevallen onrechtmatig is geweest. Zoals gezegd strekt de vordering zich uit over een periode van 28 jaar. In deze lange periode hebben naar schatting 13.000 à 14.000 moeders afstand gedaan van hun kind. In dit dossier bevinden zich (naast een aantal steunverklaringen) twaalf schriftelijke verklaringen van moeders die bevallen zijn in de periode van 1961 tot 1974 (dus gedurende veertien jaar van die totale 28 jaar, met dien verstande dat acht van de twaalf verklaringen betrekking hebben op een nog kortere periode van 1961 tot 1969). Uit die verklaringen volgt dat de moeders zich gedwongen hebben gevoeld afstand te doen, en het WODC-rapport ondersteunt de stelling dat van een reële keuzevrijheid geen sprake is geweest. De verklaringen en de in het WODC-rapport gegeven casusvoorbeelden maken echter óók duidelijk dat de omstandigheden waaronder door de moeders afstand is gedaan onderling (sterk) verschillen. Zo kan het verschil maken welke leeftijd de moeder had en wat haar sociaaleconomische omstandigheden waren. Daarnaast is het relevant of de moeder in de periode van afstand doen in een particuliere instelling verbleef, welke dat was en of deze zich met de besluitvorming over de afstand heeft bemoeid en zo ja, op welke wijze en in welke mate. Verder is relevant of de moeder informatie heeft gekregen van zo'n particuliere instelling of van andere betrokkenen over haar rechten en de praktische (on)mogelijkheden om het kind op te voeden en ook is van belang of bepaalde instellingen (zoals kerk, school of werkgever) of personen (huisarts, ouders of familie) druk op de moeder hebben uitgeoefend bij het nemen van de beslissing over afstand en zo ja, in welke mate.

Dit is slechts een kleine opsomming van de mogelijke verschillen in individuele zaken, waarvan niet zomaar kan worden geabstraheerd bij het geven van een oordeel over de onrechtmatigheid van het handelen van de Raad. Dat wordt niet anders door de stelling van BCW dat sprake is geweest van routinematig en structureel onrechtmatig handelen van de Raad. Zo'n algemene formulering van verwijten brengt niet mee dat van de vele verschillen tussen de individuele gevallen kan worden geabstraheerd. Dat geldt dus ook voor het specifieke verwijt van een gebrekkige voorlichting: voor zover al zou kunnen worden vastgesteld dat sprake was van een bepaald patroon van handelen van de Raad en dat dit patroon min of meer onveranderd is gebleven gedurende de 28 jaar (hetgeen het hof betwijfelt), betekent dat nog niet dat in algemene zin kan worden vastgesteld dat het uit dat patroon volgende handelen/nalaten van de Raad onrechtmatig was jegens de moeders, ongeacht de verschillen tussen de afzonderlijke gevallen. Of er 'eenzijdig en/of onvolledig en/of onjuist' is geïnformeerd en of dat onrechtmatig was jegens de desbetreffende moeder,

hangt immers ook af van de behoeften en specifieke omstandigheden van die moeder, en van de vraag in hoeverre de Raad er in het concrete geval redelijkerwijs van uit mocht gaan dat de moeder al door anderen was geïnformeerd.

Op zich merkt BCW terecht op dat ook na een succesvolle collectieve actie afzonderlijke procedures nodig kunnen zijn om te bepalen of de individuele belanghebbenden op basis van de toegewezen verklaring voor recht aanspraak kunnen maken op schadevergoeding. In zo'n vervolgpcedure moet dan worden vastgesteld of de verklaring voor recht ook geldt voor de desbetreffende belanghebbende en of aan de overige eisen voor aansprakelijkheid is voldaan. In dit geval is echter van belang dat, ook al zou het hof kunnen vaststellen dat er een bepaald patroon van handelen van de Raad was gedurende die 28 jaar en dat dit patroon in algemene zin als onrechtmatig kan worden beschouwd, een dergelijk oordeel noodgedwongen zo ruim en algemeen geformuleerd zou moeten zijn, dat onduidelijk zou zijn voor welke moeders dit zou gelden en dat in een individueel geval de gehele onrechtmatigheidsbeoordeling opnieuw uitgevoerd zou moeten worden. Dat is niet de bedoeling van een collectieve actie. BCW heeft ter ondersteuning van haar stelling dat wel sprake is van gelijksoortige belangen nog naar een aantal uitspraken verwezen. Het hof is echter van oordeel dat de vergelijking met deze zaken niet opgaat en legt uit waarom. De conclusie luidt dat de vordering van BCW niet-ontvankelijk is.

De vordering van appellante is verjaard; de verjaring kan niet worden doorbroken

Verjaringstermijn verstreken; geen doorlopende gebeurtenis

De verjaringstermijn van twintig jaar op grond van artikel 3:310 lid 1 BW vangt aan op het tijdstip waarop de schadeveroorzakende gebeurtenis plaatsvindt. De rechtszekerheid eist (in het bijzonder met betrekking tot deze absolute termijn) een naar objectieve maatstaven vaststaand aanvangstijdstip. De termijn begint te lopen door het intreden van de schadeveroorzakende gebeurtenis, zelfs als de benadeelde van het bestaan van zijn vordering niet op de hoogte is, als het vooralsnog onzeker is of er schade zal zijn, of als de schade zich pas later heeft gemanifesteerd.

Volgens appellante is haar schade (pijn en verdriet door het gemis van haar zoon) veroorzaakt door onrechtmatig handelen/nalaten van de Raad rond de scheiding van haar zoon. Dit betekent dat de verjaringstermijn van twintig jaar in elk geval is beginnen te lopen tussen 1968 (feitelijke scheiding) en 1974 (onherroepelijk worden van de adoptie) en dat de termijn dus op zijn laatst in 1994 was voltooid.

Het hof is van oordeel dat de gebeurtenis waardoor de Raad de schade zou hebben veroorzaakt geen doorlopende gebeurtenis is. Er is dus geen reden om aan te nemen dat de

verjaringstermijn pas (veel) later is gaan lopen. De Staat voert terecht aan dat appellante de eventuele schadeveroorzakende gebeurtenis lijkt te verwarren met de schade, althans met de gevolgen van die gebeurtenis. Het blijvend gemis respectievelijk het blijvend schuldgevoel is immers het gevolg van de scheiding van haar zoon en is dus niet de schadeveroorzakende gebeurtenis zelf. Appellante verwijt de Staat ook dat hij het schuldgevoel zou hebben laten herleven door zijn onrechtmatig handelen niet te erkennen en niet naar buiten toe uit te dragen dat de afstand niet aan haar zelf is te wijten. Deze omstandigheid maakt niet dat sprake is van een voortdurend onrechtmatig handelen van de Raad/de Staat. Zou dat anders zijn, dan zou dit betekenen dat een vordering wegens gesteld onrechtmatig handelen nooit zou verjaren als de aangesprokene de onrechtmatigheid van zijn handelen of nalaten niet (openlijk) zou erkennen. Een dergelijke (veronder)stelling vindt geen steun in het recht. De Hoge Raad heeft uitgemaakt dat de mogelijkheid om een fout alsnog recht te zetten, (ook) niet meebrengt dat sprake is van een voortdurende gebeurtenis. In het verlengde daarvan geldt dat de verwijzing naar het arrest van de Hoge Raad in de *Zandvoortse parkeergarage*-zaak appellante niet kan helpen omdat de situatie in die zaak niet te vergelijken is met de situatie in deze zaak. Het hof legt uit waarom.

Anders dan in de zaak *Zorica Jovanovic/Servië* wist appellante dat haar zoon bij de Paula Stichting verbleef en later in een pleeggezin werd opgevangen (zij wist ook in welk gezin). De vergelijking met die zaak gaat alleen daarom al niet op. Ook de verwijzing naar de 'International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance' kan appellante niet helpen. Een situatie als in dit verdrag genoemd doet zich hier niet voor.

Geen verlenging van de verjaringstermijn (art. 3:321 lid 1 onder f BW)

Appellante doet ook een beroep op de verlengingsgrond van artikel 3:321 lid 1 onder f BW. De Staat zou het bestaan van de schuld opzettelijk verborgen hebben gehouden. Onder verwijzing naar het rapport van klinisch psycholoog prof. dr. Van den Hout uit juni 2020, getiteld *Ter adoptie afstaan van pasgeborenen door ongehuwde moeders (1956-1980); waarom er pas recent vorderingen tegen de Staat werden ingesteld*, stelt zij dat sprake is geweest van een collectief zwijgen waardoor alle moeders die afstand hebben gedaan, onder wie zijzelf, niet eerder in staat zijn geweest een vordering in te stellen. Volgens appellante is dat mede het gevolg van handelen van de Staat: de Raad indoctrineerde de moeders met de schadelijke gedachte dat zij niet geschikt waren om hun kind op te voeden, dat hun kind beter af was bij een pleeggezin en dat de beslissing om afstand te doen hun eigen keuze – en daarmee hun 'eigen schuld' – was geweest. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat begrip, kennis en inzicht in de redenen waarom gebeurtenissen iemand zijn overkomen, plus acceptatie dat die omstandigheden buiten de macht van het slachtoffer lagen, belangrijke randvoorwaarden zijn voor de verwerking van het trauma. Dit proces van traumaverwerking is bij appellante vertraagd door

toedoen van de Staat, die haar (en de andere moeders) immers had geïndoctrineerd en nooit zijn eigen verantwoordelijkheid heeft erkend. Daardoor hebben moeders, waaronder zichzelf, pas tientallen jaren later beseft dat de scheiding van hun kind niet hún schuld was, maar dat zij slachtoffer waren van de tijdgeest en van een falende overheid. Omdat de Staat niets heeft gedaan om die schadelijke overtuiging ongedaan te maken, heeft hij geprofiteerd van zijn eigen onrechtmatig handelen en van het verborgen blijven (het verzwijgen) van het bestaan van dat onrechtmatig handelen. Appellante voert aan dat in de rechtspraak is uitgemaakt dat het verzwijgen of nalaten essentiële informatie mee te delen die het instellen van een vordering mogelijk moeten maken, ook kan kwalificeren als ‘opzettelijk verborgen houden’. Er moet van worden uitgegaan dat zij en de moeders tot aan de instelling van het Aanmeldpunt niet in staat waren om een vordering in te stellen en dat het bestaan van de schuld dus al die tijd verborgen is geweest. Vanwege de toepasselijkheid van artikel 3:321 lid 1 onder f BW zou de termijn echter met zes maanden zijn verlengd, zodat zowel de aansprakelijkstelling van appellante als die van BCW op tijd was.

Het hof is van oordeel dat dit betoog geen succes heeft, alleen al omdat geen sprake is geweest van een opzettelijk verborgen houden en evenmin van het opzettelijk verborgen houden van (de opeisbaarheid van) een schuld als bedoeld in artikel 3:321 lid 1 onder f BW (van het opzettelijk verborgen houden van (rechts)feiten die de grond vormen voor het bestaan van de vordering). De weigering om het bestaan van een vordering te erkennen valt niet onder artikel 3:321 lid 1 onder f BW. Bovendien gaat het hof niet mee in de stelling dat appellante tot 1 september 2019 (oprichting Aanmeldpunt) niet in staat was een vordering in te stellen. Van een verborgen zijn van een schuld tot die datum is daarom geen sprake.

Beroep op verjaring niet naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar

De vordering van appellante is dus verjaard. Daarmee komt het hof toe aan beoordeling van de vraag of het beroep van de Staat op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Het hof zet uiteen waarom het deze vraag ontkennend beantwoordt.

Hierboven is overwogen dat de lange verjaringstermijn van twintig jaar van artikel 3:310 lid 1 BW een objectief en in beginsel absoluut karakter heeft. Daaraan liggen zwaarwegende argumenten ten grondslag, waaronder de rechtszekerheid en de omstandigheden dat door tijdsverloop bewijsproblemen kunnen ontstaan en getuigenverklaringen minder betrouwbaar worden. De Hoge Raad houdt dan ook strikt de hand aan de verjaringsregels, ook als dat uit het ‘oogpunt van individuele gerechtigheid’ moeilijk te aanvaarden is. Slechts in uitzonderlijke gevallen zal een beroep op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn. De vraag of van zo’n uitzonderlijk geval sprake is moet worden beantwoord met inachtneming van alle omstandigheden van het geval en aan de hand van op

de zaak toegesneden gezichtspunten (zoals, niet limitatief, opgesomd in het *Schelde*-arrest). Advocaat-generaal Snijders wijst er in zijn conclusie in de *Sri Lankaanse adoptie*-zaak op dat het door tijdsverloop steeds moeilijker wordt om alle relevante feiten te achterhalen en om over de feiten in een procedure over de verwijtbaarheid een debat te voeren dat recht doet aan de feiten zoals deze werkelijk waren. De A-G merkt daarbij op dat dit niet alleen een belang van de aangesproken partij is, maar ook van de rechtspleging, die niet behoort te leiden tot beslissingen met een feitelijke basis die onvoldoende verantwoord is.

In dit geval geldt dat het antwoord op de vraag of appellante een vordering op de Staat heeft, nog open ligt. Partijen zijn het niet eens over wat er destijds precies is gebeurd en hoe het handelen van de Raad moet worden gekwalificeerd. In zoverre is er een duidelijk verschil met de *Indonesische executie*-zaak, waarin dit hof het beroep op verjaring als onaanvaardbaar heeft aangemerkt: in die zaak had de Staat de onrechtmatigheid van standrechtelijke executies (ook onder het destijds geldende recht) erkend en was de buitengewone ernst en de grote mate van verwijtbaarheid daarvan ook niet in geschil.

Ter onderbouwing van haar stelling dat het beroep op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, voert appellante onder meer aan dat sprake is geweest van verborgen schade. Het hof overweegt dat het bij 'verborgen schade' moet gaan om schade die pas aan het licht komt nadat de verjaringstermijn al is verstreken. Daarvan kan hier niet worden gesproken: de pijn door en het verdriet over het gemis van haar zoon waren immers vanaf het begin voor appellante kenbaar. De mogelijke onaanvaardbaarheid van het beroep op verjaring in uitzonderlijke gevallen en de daarbij behorende gezichtspunten gelden niet uitsluitend bij verborgen schade. Een dergelijke beperking volgt niet uit de formulering van het *Schelde*-arrest (of uit andere arresten van de Hoge Raad). Op grond van de rechtspraak van het EHRM geldt dat de verjaringsregeling het recht op toegang tot de rechter van artikel 6 EVRM niet in de kern mag aantasten. De beperking die de verjaring op die toegang meebrengt, moet daarom in het gegeven geval gerechtvaardigd kunnen worden door en dus niet onevenredig zijn aan het met verjaring gediende belang. Met de advocaat-generaal in zijn aangehaalde conclusie is het hof van oordeel dat van onevenredigheid in die zin niet alleen sprake kan zijn als het gaat om verborgen schade, maar ook als de benadeelde om een andere reden de vordering redelijkerwijs niet eerder kon instellen. Dat kan het geval zijn als de benadeelde niet wist en ook niet kon weten dat zijn schade een gevolg was van een onrechtmatige daad (een 'verborgen onrechtmatige daad').

Appellante stelt dat zij als gevolg van het collectief zwijgen niet eerder dan in het najaar van 2019 in staat was om een vordering in te stellen. Dit collectief zwijgen was het resultaat van een 'giftige mix van schaamte, schuldgevoel en onverwerkt trauma naar aanleiding van traumatische ervaringen die mede veroorzaakt zijn door toedoen van de Raad'. Onder

verwijzing naar het rapport van Van den Hout voert appellante aan dat de maatschappelijke ontwikkelingen vanaf de jaren '70 de traumaverwerking nog verder vertraagden: de maatschappij werd weliswaar liberaler, maar hierdoor brokkelde ook het maatschappelijke begrip voor de keuze van de moeders af, wat het schuldgevoel en eigenverwijt versterkte. Tot het moment waarop het collectief zwijgen werd verbroken door een gebaar van de Staat, waardoor de moeders in staat werden gesteld tot een herattributie van verantwoordelijkheid en beseften dat zij (mede) door toedoen van de Staat geen reële keuzevrijheid hadden gehad, waren de moeders – en dus ook appellante – niet in staat een vordering in te stellen. De psychologische afstand tot het rechtssysteem was te groot en de moeders hadden al die tijd feitelijk geen toegang tot het recht. Appellante merkt op dat deze algemene psychologische verklaring volgens Van den Hout ook op haar van toepassing is. Het is niet goed mogelijk om één punt in de tijd aan te wijzen waarop voor alle moeders het collectief zwijgen werd verbroken, omdat traumaverwerking voor elke moeder anders verloopt, en dat iedere keuze daarom per definitie arbitrair is. Appellante en BCW achten het echter 'op grote schaal niet onlogisch' om aan te sluiten bij het moment van instellen van het Aanmeldpunt in september/oktober 2019, omdat juist door gebruik van het woord 'gedwongen' het besef doordrong dat geen sprake was geweest van een vrije keuze.

Het hof volgt appellante niet in deze redenering. Zij is steeds op de hoogte geweest van de feiten en omstandigheden waarop zij haar stellingen over het onrechtmatig handelen en nalaten van de Raad baseert; die stellingen vinden hun grondslag immers in haar eigen herinneringen over de gebeurtenissen in 1968-1974. Zij was zich ook bewust van haar schade (haar pijn en verdriet). Dat het psychologisch verklaarbaar is dat appellante de Raad niet eerder de schuld heeft gegeven en de Staat aansprakelijk heeft gesteld, betekent nog niet in juridische zin dat zij objectief gezien niet eerder in staat moet worden geacht een vordering tegen de Staat in te stellen en dat de verjaring daarom moet worden doorbroken. Het hof roept in herinnering dat de Hoge Raad strikt de hand houdt aan de absolute verjaringstermijn van twintig jaar. Het feit dat sprake is van een schrijnende situatie is dus onvoldoende. Het hof wijst ook nog op een belangrijk verschil tussen de korte verjaringstermijn van vijf jaar van artikel 3:310 lid 1 BW en de lange verjaringstermijn van twintig jaar van dat artikellid. De korte termijn begint te lopen op het moment dat de benadeelde bekend is met het bestaan van de vordering en met de aansprakelijke persoon. Daarmee neemt deze verjaringstermijn pas een aanvang als de benadeelde daadwerkelijk in staat is een vordering in te stellen. Op die manier kan onder omstandigheden rekening worden gehouden met een individueel verwerkingsproces. Dat is echter alleen het geval voor zover de lange verjaringstermijn nog niet is verstreken. Met de woorden 'in ieder geval' in het eerste lid van artikel 3:310 BW heeft de wetgever omwille van de rechtszekerheid een duidelijk objectief bepaalbare grens getrokken (van twintig jaar), waarna de rechtsvordering verjaart ongeacht of de benadeelde in

staat is geweest om deze in te stellen. Het ligt dan niet voor de hand om – in het kader van een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid – zo'n verwerkingsproces toch reden te laten zijn om alsnog een uitzondering aan te nemen op de lange verjaringstermijn. Dit geldt temeer nu duidelijk is dat met afwijkingen van de lange verjaringstermijn uiterste terughoudendheid moet worden betracht.

Het beroep van appellante op de uitspraak van dit hof in de zaak van de executies in Indonesië gaat niet op. In die zaak leefden de benadeelden in dorpen in een land en omgeving die niet waren te vergelijken met de omstandigheden in Nederland en hadden zij door hun juridische, maatschappelijke, culturele, politieke en economische positie lange tijd feitelijk geen toegang tot het recht. De geestelijke afstand tot toegang tot het recht waar appellante aan refereert is niet vergelijkbaar met de feitelijke afstand in de Indonesische zaken. De strenge rechtspraak rond de lange verjaringstermijn is gewezen in de context van de Nederlandse rechtstaat, met de daarbij behorende mogelijkheden van informatievoorziening, rechtshulp en rechtsbijstand.

Appellante voert ook nog aan dat de Staat het de Moeders in de periode na de afstand en adoptie praktisch onmogelijk maakte om binnen de verjaringstermijn een vordering in te stellen. In dat verband hebben de Moeders gewezen op een aantal obstakels zoals onduidelijkheid over de rol van de Raad en problemen bij het inzien van hun dossiers. Daargelaten dat niet (is onderbouwd dat) al deze obstakels op appellante van toepassing zijn, geldt dat deze obstakels, ook in onderlinge samenhang gezien, onvoldoende basis vormen voor de aanname dat appellante (al dan niet door toedoen van de Staat) niet in staat is geweest om binnen twintig jaar een vordering tegen de Staat in te stellen of ten minste haar vordering te stuiten. Aannemelijk is dat de zoektocht naar en het inzage krijgen in de dossiers moeizaam en frustrerend is geweest. Dat het niet mogelijk was om binnen de verjaringstermijn de dossiers op te sporen en in te zien, is echter niet onderbouwd. Zonder onderbouwing is dat niet op voorhand aannemelijk (zo was in een ander geval kennelijk al in 1993-1994 sprake van inzage in een dossier). Bovendien is niet duidelijk waarom inzage in de dossiers noodzakelijk was om een vordering in te stellen. De vordering van appellante is immers zoals gezegd grotendeels gebaseerd op haar eigen herinneringen aangaande het handelen en nalaten van de Raad. Daarvoor had zij de dossiers niet nodig, temeer nu volgens haar de dossiers ook nog eens onjuiste informatie zouden bevatten.

Het argument dat de Staat in geen enkel belang wordt getroffen als de verjaring zou worden doorbroken, overtuigt evenmin. De Staat heeft terecht tegengeworpen dat het voor hem lastig is zich ruim vijftig jaar later te verweren tegen (onder meer) de stelling dat er onwaarheden in de dossiers staan en dat de Raad bepaalde onrechtmatige handelingen heeft verricht. Dat klemmt temeer nu appellante zich mede beroept op een algemeen patroon dat haar stellingen

zou bevestigen. Voor dat algemene patroon is mede de gang van zaken bij andere moeders van belang. Zoals de Staat opmerkt zullen vele getuigen niet meer werkzaam zijn voor de Raad of niet meer in leven zijn, en is het de vraag of zij zich de precieze gebeurtenissen vijftig jaar later goed zullen kunnen herinneren.

Het is juist dat het recht van moeder en kind om bij elkaar te blijven een fundamenteel recht is. Dat de scheiding diepe wonden heeft geslagen is evident. Dat betekent echter niet dat het handelen van de Raad als zo verwijtbaar moet worden aangemerkt dat de verjaring daarom moet worden doorbroken. Wat de Raad precies heeft gedaan of nagelaten en hoe dat handelen en nalaten moeten worden gekwalificeerd staat immers nog geenszins vast en aan de vaststelling daarvan komt het hof niet toe.

Tot slot is het volgende van belang. Zelfs als appellante zou worden gevolgd in haar stelling dat zij lange tijd niet in staat was om een vordering in te stellen, dan geldt dat zij in elk geval niet voldoende heeft onderbouwd dat zij een vordering heeft ingesteld binnen een redelijke termijn nadat zij daartoe alsnog in staat mocht worden geacht (gezichtspunt *Schelde*-arrest). Als redelijke termijn wordt in het algemeen een termijn van twee jaar gehanteerd en er is niets aangevoerd op grond waarvan zou moeten worden aangenomen dat in dit geval een langere termijn gerechtvaardigd zou zijn. Appellante (en BCW) laat de termijn van twee jaar pas beginnen in het najaar van 2019, op het moment van instellen van het Aanmeldpunt. Naar het oordeel van het hof is dit een te willekeurig moment en is er onvoldoende reden om aan te nemen dat appellante, pas toen in staat was een vordering in te stellen, en niet al (vele) jaren eerder, of in elk geval al in de periode oktober 2014-mei 2017. De ervaringen van de afstandsmoeders vormden al sinds 2014 onderwerp van parlementair debat. Naar aanleiding van de uitzending van *Brandpunt* in oktober 2014 zijn er Kamervragen gesteld en al in het WODC-rapport van mei 2017 werd geconcludeerd dat de moeders geen reële keuzevrijheid hadden gehad. Dat dit slechts een verkennend onderzoek was, maakt niet dat appellante de Staat toen niet aansprakelijk had kunnen stellen. Zoals hierboven al is overwogen hebben de Moeders ook toegegeven dat elke keuze voor een moment waarop het collectief zwijgen werd doorbroken in feite arbitrair is en dat september/oktober 2019 niet het moment was waarop voor elke moeder het collectief zwijgen werd doorbroken. Ook in dat licht bezien is er onvoldoende grond om aan te nemen dat appellante pas in het najaar van 2019, althans niet eerder dan in het najaar van 2017 (twee jaar voor de aansprakelijkstelling) in staat was juridische stappen te zetten en dat dus aan het vereiste van de redelijke termijn is voldaan. Het feit dat appellante pas bij kennisname van de dossiers van de Raad en van de Paula Stichting zag wat de gevolgen voor haar zoon waren geweest, leidt evenmin tot de conclusie dat zij niet eerder in staat was haar vordering in te stellen, hoe schrijnend de situatie van haar zoon ook was. Appellante komt in dit geding niet op voor zijn belangen.

De conclusie luidt dat de rechtsvordering van appellante is verjaard. Het verweer van de Staat slaagt.

Ten overvloede: enkele algemene inhoudelijke overwegingen

De Moeders gaan uit van een te ruime uitleg van de taak van de Raad. Hun vordering is gebaseerd op de stelling dat de Raad hen had moeten beschermen tegen de druk van de destijds bestaande maatschappelijke, sociale en religieuze vooroordelen. Zij leiden uit de wetgeschiedenis van de Adoptiewet af dat de wetgever de Raad die taak van 'beschermheer' heeft toegekend. Naar het oordeel van het hof valt dit echter niet uit die wetsgeschiedenis af te leiden. Wat daar wel uit blijkt is dat de wetgever oog had voor het risico dat introductie van een wettelijke vorm van adoptie het doen van afstand zou kunnen bevorderen, omdat zo'n legale optie te verkiezen zou zijn boven een alternatief langs onderhandse kanalen. De wetgever achtte niet waarschijnlijk dat dit gevaar door invoering van de adoptiemogelijkheid zou worden vergroot. De wetgever verwachtte dat instellingen voor maatschappelijk werk en kinderscherming zich door de mogelijkheid van adoptie niet zouden laten verleiden tot het in de hand werken van het afstaan van kinderen en hij gaf de verzekering dat hij zou bevorderen dat de Raad zich daarvoor zou hoeden. Dat betekent echter niet dat de wetgever de Raad dus de taak toekende om de moeders te beschermen tegen de druk van maatschappelijke, sociale en religieuze vooroordelen. Van een dergelijke druk rept de wetsgeschiedenis niet. De moeders, hun familie, de kerk en andere betrokkenen maakten deel uit van de maatschappij, net zoals de Raad en overigens ook de wetgever. Zij werden dus allen beïnvloed door de daarin levende opvattingen, die ook niet statisch waren, maar steeds in ontwikkeling. Dit neemt uiteraard niet weg dat de Raad wel verplicht was zorgvuldig met de belangen van de moeders om te gaan en een zorgvuldigheidsverplichting had ten opzichte van de moeders. Of die plicht zo ver ging als de Moeders stellen, betwijfelt het hof.

Conclusie, proceskosten en slotopmerkingen

Het hoger beroep van de Moeders slaagt niet. Het incidenteel hoger beroep van de Staat slaagt wel. Omdat het hof anders dan de rechtbank van oordeel is dat BCW niet in haar vorderingen kan worden ontvangen, zal het hof het vonnis voor zover dat is gewezen tussen BCW en de Staat vernietigen, en opnieuw rechtdoende, BCW niet-ontvankelijk verklaren in haar vorderingen. Het vonnis tussen appellante en de Staat wordt bekrachtigd.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 13-03-2025

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2025:353

Zaaknummer: 200.321.335/01

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Omgangsregeling minderjarige. Beslissing over reiskosten voor effectuering omgang.

Feiten en omstandigheden

Partijen zijn de ouders van de minderjarige, geboren in 2013. De moeder heeft het gezag over haar en zij woont bij haar moeder in Nederland. De vader woont in de Verenigde Staten (VS). In 2019 heeft de rechtbank een omgangsregeling tussen de minderjarige en de vader vastgesteld. De vader heeft de rechtbank verzocht om een ruimere omgangsregeling. Daarop heeft de rechtbank een omgangsregeling vastgesteld waarbij de omgang zal plaatsvinden eerst in Nederland en vervolgens in de VS. De vader heeft in hoger beroep verzocht om een omgangsregeling vast te stellen waarbij de omgang zal plaatsvinden in de VS. Voorts heeft hij verzocht om te bepalen dat de moeder de helft van de reiskosten van de minderjarige van en naar de VS voor haar rekening neemt. Het hof heeft een nieuwe omgangsregeling vastgesteld en beslist dat de minderjarige bij de eerste twee reizen naar de VS moet worden begeleid door de moeder of een andere vertrouwenspersoon en dat de kosten van tickets en begeleiding van de minderjarige bij helfte door partijen moeten worden gedeeld. De moeder is in cassatie gekomen.

Bespreking van het cassatiemiddel

Het hof miskent dat het verzoek van de vader met betrekking tot de kosten van tickets en begeleiding van de minderjarige (de reiskosten) niet wordt bestreken door artikel 1:377e lid 1 BW (onderdeel I). Onder ambtshalve aanvulling van de rechtsgronden had het hof het verzoek moeten kwalificeren als een verzoek om vaststelling van een bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige of in de kosten van levensonderhoud van de vader (onderdeel II). Voor zover het hof mocht oordelen over het verzoek, miskent het hof de relevantie van de stellingen van de moeder over de draagkracht van partijen, althans motiveert het hof zijn oordeel onvoldoende in het licht van het betoog van de moeder dat zij niet over voldoende financiën beschikt om een bijdrage te leveren aan de reiskosten (onderdeel III).

Beoordeling van het cassatiemiddel

De advocaat-generaal (A-G) stelt het volgende voorop. Een kind heeft het recht op omgang met zijn ouders. De niet met het gezag belaste ouder heeft het recht op en de verplichting tot omgang met zijn kind (art. 1:377a lid 1 BW). Bij het vaststellen van een omgangsregeling zal de rechter rekening houden met de omstandigheden van het geval, waarbij het belang van het kind zwaar weegt, zo niet doorslaggevend is. Het omgangsrecht heeft een fundamenteel karakter; het raakt in de kern het recht op *family life* van de betrokkenen. Op grond van artikel 8 EVRM heeft de rechter een positieve verplichting om te bevorderen dat een kind contact heeft met zijn ouders. De rechter zal zich dan ook zoveel mogelijk moeten inspannen om het recht op *family life* tussen ouders en kinderen mogelijk te maken.

De tekst van de artikelen 1:377a en 1:377e BW geeft geen duidelijk antwoord op de vraag of de rechter, die op grond van artikel 1:377a lid 2 BW of artikel 1:377e lid 1 BW een omgangsregeling vaststelt, de bevoegdheid heeft om een beslissing te nemen over verdeling van de reiskosten voor effectuering van de omgangsregeling. In de parlementaire geschiedenis heeft de A-G evenmin aanknopingspunten kunnen vinden voor het antwoord op deze vraag. Uit de feitenrechtspraak maakt de A-G op dat de rechter bij het vaststellen van een omgangsregeling op grond van artikel 1:377a lid 2 BW of artikel 1:377e lid 1 BW (of bij het vaststellen van een zorgregeling bij gezamenlijk gezag op grond van art. 1:253a lid 2 onder a BW) zich bevoegd acht om een beslissing te nemen over de reiskosten voor effectuering van de omgangsregeling. Het komt de A-G voor dat geen rechtsregel zich verzet tegen deze praktijk. Sterker nog, het belang van het kind verlangt juist dat de rechter die een omgangsregeling (of zorgregeling) vaststelt tevens de bevoegdheid heeft om alle aspecten te adresseren die nodig zijn om omgang tussen kind en omgangsgerechtigde mogelijk te maken, waaronder de reiskosten. Die bevoegdheid vloeit voort, volgens de A-G, uit de in artikel 1:377a lid 2 BW en artikel 1:377e lid 1 BW (of art. 1:253a lid 2 onder a BW) aan de rechter opgedragen taak om, mede gelet op de uit artikel 8 EVRM voortvloeiende inspanningsverplichting, in het belang van de minderjarige een omgangsregeling vast te stellen.

Anders dan het middel betoogt ligt een alimentatierechtelijke kwalificatie van de reiskosten niet voor de hand. Het gaat immers niet om een op basis van de behoefte van het kind vast te stellen bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding. De reiskosten zijn gebaseerd op de reisafstand en de kosten van vervoer, ongeacht de alimentatierechtelijke behoefte van het kind. Het gaat evenmin om een op basis van de huwelijksgerelateerde behoefte van een echtgenoot vast te stellen bijdrage in de kosten van levensonderhoud van deze echtgenoot.

Wanneer de rechter op grond van artikel 1:377a lid 2 BW of artikel 1:377e lid 1 BW een omgangsregeling (of op grond van art. 1:253a lid 2 onder a BW een zorgregeling) vaststelt en hierbij, op verzoek van een partij, een beslissing moet nemen over de reiskosten voor effectuering van de omgangsregeling, rijst de vraag volgens welke maatstaf dit verzoek moet

worden beoordeeld. Hierbij kan als uitgangspunt gelden dat het mogelijk maken van omgang tussen een kind en zijn ouders een gedeelde ouderlijke verantwoordelijkheid is, zodat de reiskosten gelijk tussen hen verdeeld kunnen worden. Bijzondere omstandigheden, zoals de draagkracht van de ouders of de keuze van een ouder om op grote afstand van de andere ouder te gaan wonen, kunnen aanleiding zijn om hiervan af te wijken. Gelet op het voorgaande is de A-G van mening dat de beslissing van het hof geen blijk geeft van een onjuiste rechtsopvatting. De onderdelen I en II van het middel falen mitsdien.

Anders dan het middel betoogt heeft het hof wel oog gehad voor het standpunt van de moeder over haar draagkracht. Kennelijk en niet onbegrijpelijk is het hof, indachtig de gezamenlijke ouderlijke verantwoordelijkheid voor het mogelijk maken van de omgang, van oordeel dat de reiskosten bij helfte door de ouders moeten worden gedragen, omdat niet is gebleken van bijzondere omstandigheden die tot een andere verdeling van de reiskosten nopen. Kennelijk en niet onbegrijpelijk heeft het hof in het fiscaal rapport aangifte inkomstenbelasting 2022 van de moeder en het overigens door haar aangevoerde geen aanleiding gezien om aan te nemen dat zij niet in staat is evenveel als de vader bij te dragen in de reiskosten van de minderjarige. Hierbij is van belang dat de moeder heeft verklaard dat zij wel kan meebetalen aan de reiskosten. Onderdeel III faalt dan ook.

Conclusie

De conclusie strekt tot verwerping van het cassatieberoep.

Instantie: Parket bij de Hoge Raad

Datum uitspraak: 07-03-2025

ECLI: ECLI:NL:PHR:2025:276

Zaaknummer: 24/03972

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Vervangende toestemming medische behandeling. Meisje van 6 jaar met gehemeltepleet (platoschisis) en forse gehoorproblemen. Ondanks medisch advies willen ouders geen operatie. De kinderrechter is van mening dat de operatie nu zo snel mogelijk moet worden uitgevoerd en geeft daarvoor toestemming. De operatie is noodzakelijk om ernstig gevaar voor de gezondheid van het meisje af te wenden.

Feiten en omstandigheden

Minderjarige (6 jaar) woont bij haar ouders, van wie haar moeder het ouderlijk gezag heeft. Minderjarige staat op het moment van de beschikking tijdelijk onder toezicht. Sinds haar geboorte heeft minderjarige een gehemeltepleet. De moeder weigert medische behandeling; zij en de vader willen eerst alternatieven proberen die niet schadelijk zijn. De gecertificeerde instelling (GI) in casu heeft de Raad voor de Kinderbescherming daarom verzocht onderzoek te doen naar een voorlopige voogdijmaatregel. Omdat de zaak op de wachtlijst staat en de tijd dringt, verzoekt de GI de kinderrechter om vervangende toestemming te verlenen voor de medische behandeling van de gehemeltepleet.

Beoordeling

De kinderrechter verleent op grond van artikel 1:265h BW vervangende toestemming voor de medische behandeling vanwege de noodzaak om ernstig gevaar voor de gezondheid van de minderjarige af te wenden. Allereerst hebben drie ziekenhuizen, vanaf het tweede en opnieuw bij het vierde en vijfde levensjaar van de minderjarige, geadviseerd dat de operatie noodzakelijk is om ernstig gezondheidsgevaar af te wenden. Daarnaast heeft de minderjarige een forse taal-spraakachterstand, hetgeen ook gevolgen heeft voor haar verdere ontwikkeling. Ook zal het herstel van de ingreep langer duren naarmate de minderjarige ouder wordt. Bovendien hebben de ouders jaren de tijd gehad om alternatieven te onderzoeken, hetgeen tot op heden niet tot resultaat heeft geleid voor de minderjarige. De kinderrechter vindt dat de medische behandeling zo snel mogelijk moet worden uitgevoerd en verklaart de beslissing

uitvoerbaar bij voorraad. De kinderrechter overweegt tot slot dat de daarvoor aangewezen instanties voortvarender in het belang van het kind moeten handelen.

Conclusie

De kinderrechter verleent vervangende toestemming voor de medische behandeling van de minderjarige, inhoudende een operatie aan haar gehemeltespleet, en verklaart deze beschikking uitvoerbaar bij voorraad.

Instantie: Rechtbank Amsterdam

Datum uitspraak: 27-02-2025

ECLI: ECLI:NL:RBAMS:2025:1481

Zaaknummer: C/13/762423 / JE RK 25-20

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Personen- en familierecht. Artikel 1:431 lid 1 BW. Artikel 1:441 lid 1 BW. Artikel 19 lid 1 Rv. Kinderalimentatie. Beschermingsbewind. Overnemen geding door bewindvoerder als formele procespartij in appel. Beoordeling ontvankelijkheid in eerste aanleg. Hoor en wederhoor.

Feiten en omstandigheden

In deze cassatiezaak draait het om procesrechtelijke kwesties in een kinderalimentatiezaak. De vrouw diende bij de rechtbank een verzoekschrift tot vaststelling van kinderalimentatie in, terwijl haar goederen op dat moment onder bewind stonden op grond van artikel 1:431 lid 1 BW. Pas aan het einde van de mondelinge behandeling in hoger beroep bleek terloops dat haar goederen onder bewind stonden. Volgens de gemaakte werkafpraak in hoger beroep stuurde de vrouw na de zitting een instemmingsverklaring en machtiging van haar bewindvoerder naar het hof en een kopie daarvan naar de advocaat van de man. Het hof gaf vervolgens zijn beschikking, waarin werd vermeld dat de bewindvoerder het geding van de vrouw als formele procespartij had overgenomen.

Klachten

De man heeft het principale cassatieberoep ingesteld. Dit kent twee klachten, waarvan de eerste bestaat uit twee subklachten:

Het hof heeft allereerst de verkeerde persoon beschouwd als bewindvoerder. Ten tweede had het hof ambtshalve de vrouw niet-ontvankelijk moeten verklaren in haar inleidend verzoek omdat pas in hoger beroep van bewind bleek.

Het hof heeft het beginsel van hoor en wederhoor geschonden door de man niet te horen over de na afloop van de hogerberoepszitting ingediende instemmingsverklaring en machtiging van de bewindvoerder van de vrouw.

De bewindvoerder van de vrouw heeft voorwaardelijk incidenteel cassatieberoep ingesteld

vanwege de aanwijzing van de verkeerde persoon als bewindvoerder, waarmee zo nodig herstel in cassatie werd beoogd.

Beoordeling en motivering

Inleidende opmerkingen

De regeling van onderbewindstelling is bedoeld om de vermogensrechtelijke belangen van de rechthebbende te beschermen, waarbij de bewindvoerder conform artikel 1:441 lid 1 BW ook optreedt als vertegenwoordiger van de rechthebbende, zowel in als buiten rechte. Omdat de bewindvoerder de taak heeft handelingen uit te voeren die de financiële situatie van de rechthebbende stabiliseren, kan de bewindvoerder ook optreden als formele procespartij in een daartoe relevant geding. Deze vraag staat in cassatie niet ter discussie.

De Hoge Raad heeft eerder (HR 7 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:525) in het kader van een prejudiciële vraag in een alimentatiezaak geoordeeld dat een bewindvoerder als formele procespartij kan verschijnen in een geding zolang dit niet is geëindigd door een onherroepelijke uitspraak. Dit geldt dus ook als het geding nog loopt, eveneens in hoger beroep. De bewindvoerder kan zichzelf melden zodra hij op de hoogte is van het geding, een rechtsmiddel instellen of door de wederpartij worden opgeroepen. Indien de rechter tijdens het geding kennisneemt van het bewind, kan hij de meest gereede partij in staat stellen de bewindvoerder op te roepen. Voor het verschijnen van de bewindvoerder zijn geen bijzondere formaliteiten vereist; een brief aan de rechter en de wederpartij volstaat.

Klacht 2: hoor en wederhoor

De uitspraak van de Hoge Raad op de eerdere prejudiciële vraag had betrekking op bewind over de goederen van een verweerder; niet is uitgemaakt of dit ook geldt voor – zoals in casu – een verzoeker. Feitenrechters maken hier echter geen onderscheid in; zij wijzen in beide situaties naar deze uitspraak. Het gaat immers om de taak van de bewindvoerder om de financiële situatie van de rechthebbende te stabiliseren, hetgeen voor zowel een verzoekende als een verwerende partij aan de orde is in alimentatiezaken.

Uit de feitenrechtspraak blijkt dat in alimentatiezaken het beginsel van hoor en wederhoor (art. 19 Rv) wordt toegepast wanneer een bewindvoerder zich tijdens de procedure als formele procespartij meldt; partijen krijgen dan de gelegenheid om daarop zowel tijdens de mondelinge behandeling als – middels een werkafspraken – schriftelijk na sluiting van de behandeling te reageren.

In onderhavige zaak bleek pas aan het einde van de mondelinge behandeling in hoger beroep

dat de goederen van de vrouw onder bewind stonden. Net als de werkafpraak ten aanzien van het nasturen van de machtiging en instemmingsverklaring van de bewindvoerder, had de rechter eveneens een afspraak met partijen moeten maken om daarop te reageren, zeker in deze fase van de procedure. Dit heeft de rechter nagelaten, waardoor het beginsel van hoor en wederhoor is geschonden en deze klacht slaagt.

Klacht 1: verkeerde bewindvoerder aangewezen en (niet-)ontvankelijkheid

In de bestreden beschikking was ten onrechte een verkeerde bewindvoerder aangemerkt als bewindvoerder van de vrouw. Beide partijen zien dit als een vergissing van het hof. Deze vergissing is als zodanig geen reden voor vernietiging van de bestreden beschikking. Omdat de zaak toch al verwezen wordt wegens schending van het beginsel van hoor en wederhoor, kan de verwijzingsrechter de vergissing gemakkelijk herstellen. Deze klacht leidt wegens gebrek aan belang niet tot cassatie.

De klacht die stelt dat het hof de vrouw niet-ontvankelijk had moeten verklaren in haar inleidende verzoek faalt. Blijkens de eerdere uitspraak van de Hoge Raad blijkt dat niet is vereist dat de machtiging van de bewindvoerder vóór het einde van de eerste aanleg wordt overgelegd. Herstel in hoger beroep is toegestaan. Ook in de feitenrechtspraak wordt deze uitspraak pragmatisch uitgelegd: het gaat erom dat de bewindvoerder in de procedure wordt betrokken en de kans krijgt zich inhoudelijk te bemoeien met zaken die het bewind aangaan.

Conclusie

De conclusie strekt in het principale cassatieberoep tot vernietiging van de beschikking van het hof en tot verwijzing en in het voorwaardelijke cassatieberoep tot verwerping.

Instantie: Parket bij de Hoge Raad

Datum uitspraak: 07-03-2025

ECLI: ECLI:NL:PHR:2025:285

Zaaknummer: 24/03184

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Verkeerde geslachtsnaam in akte van erkenning. Geboorteakte nog niet opgemaakt. Is wijziging mogelijk?

Feiten en procesverloop

Na foutieve informatie van de ambtenaar van de burgerlijke stand (ABS) hebben de ouders van een nog ongeborn tweeling gekozen voor de geslachtsnaam in de akte van erkenning. Nadien werd duidelijk dat de geslachtsnaam van hun voorkeur wel mogelijk is. De officier van justitie (OvJ) heeft gevraagd om de geslachtsnaam in de akte van erkenning te verbeteren.

Overwegingen en beoordeling

Artikel 1:24 BW voorziet in de verbetering van onvolledigheid of een misslag in akten ten aanzien van een huwelijk, een geboorte en een overlijden. Een akte van erkenning kan niet door de rechtbank worden verbeterd, omdat deze niet in een register van de burgerlijke stand wordt ingeschreven. De geboorteakten van de tweeling worden pas na hun geboorte opgemaakt en kunnen op dit moment dan ook nog niet worden verbeterd. Daarom is de rechtbank van plan de OvJ niet-ontvankelijk te verklaren dan wel het verzoek af te wijzen. De rechtbank is echter van oordeel dat de ABS de mogelijkheid heeft om de gekozen geslachtsnaam in de akte van erkenning op enigerlei wijze aan te passen naar de voorkeurgeslachtsnaam. Hierdoor komt de noodzaak van het verzoek van de OvJ te vervallen.

Beslissing

De rechtbank houdt de beslissing op het verzoek van de OvJ aan in afwachting van nadere informatie van de OvJ over de gewenste vervolgstappen.

Instantie: Rechtbank Midden-Nederland

Datum uitspraak: 13-02-2025

ECLI: ECLI:NL:RBMNE:2025:748

Zaaknummer: C/16/588232

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Verlenging partneralimentatie. Toewijzing verzoek hardheidsclausule artikel 1:157 lid 7 BW.

Feiten en procesverloop

In 2014 zijn verzoekster en haar man gescheiden. In een echtscheidingsconvenant, later bekrachtigd in hoger beroep, is de partneralimentatie vastgesteld. De alimentatietermijn loopt na tien jaar af. De vrouw vraagt de rechtbank de partnerbijdrage te verlengen tot haar AOW-leeftijd. De man heeft negatief gereageerd op een verzoek van de advocaat van de vrouw om vrijwillig de bijdrage te blijven voldoen. Hij heeft zijn stellingen over zijn financiële positie niet onderbouwd en hij is niet ter zitting verschenen.

Overwegingen en beoordeling

Ingevolge artikel 1:157 lid 7 BW kan de rechter een verlenging van de alimentatietermijn vaststellen indien sprake is van bijzondere omstandigheden aan de zijde van de alimentatiegerechtigde, in dit geval de vrouw. Ook haar financiële situatie is daarbij van belang evenals de vraag in hoeverre haar behoefte aan voortdurende van de uitkering nog verband houdt met het huwelijk en of zij alles heeft gedaan wat redelijkerwijze mag worden verwacht om financieel zelfstandig te worden.

De vrouw heeft voldoende onderbouwd dat het beëindigen van de bijdrage ingrijpend zal zijn. Dat geldt ook voor haar mogelijkheden om zelf inkomsten te genereren. De man heeft op geen enkele manier zijn stelling onderbouwd dat voortzetting niet van hem kan worden verlangd. De rechter wijst daarom het verzoek tot verlenging tot de AOW-leeftijd van verzoekster als op de wet gegrond en niet weersproken toe.

Beslissing

De rechtbank bepaalt dat de onderhoudsverplichting van de man wordt verlengd tot aan de dag dat de vrouw haar AOW-leeftijd bereikt.

Instantie: Rechtbank Limburg

Datum uitspraak: 06-02-2025

ECLI: ECLI:NL:RBLIM:2025:1057

Zaaknummer: C/03/336889 / FA RK 24-3421

Wetsartikelen: